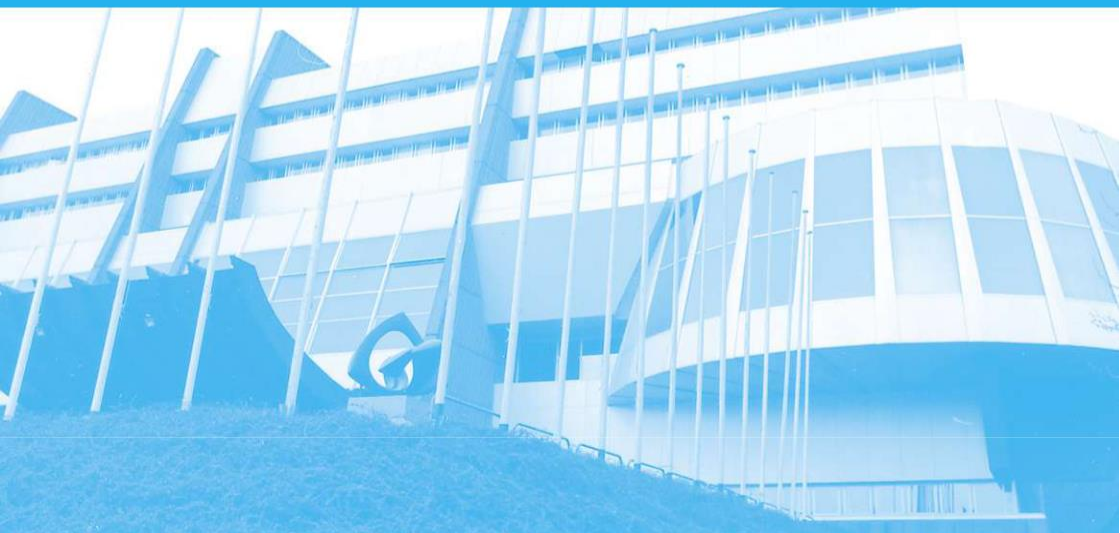

VODIČ ZA LJUDSKA PRAVA ZA KORISNIKE INTERNETA

Pravni instrumenti

Preporuka CM / Rec(2014) 6 i
objašnjenje

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Preporuka CM / Rec (2014) 6

Odbora ministara državama članicama o

Vodiču za ljudska prava za korisnike interneta

(Usvojio Odbor ministara 16. travnja 2014. na 1197. sastanku zamjenika ministara)

1. Države članice Vijeća Europe dužne su osigurati svima u njihovoj nadležnosti ljudska prava i temeljne slobode sadržane u Europskoj konvenciji o ljudskim pravima (ETS br. 5, Konvencija). Ova obveza vrijedi i u kontekstu korištenja Interneta. Ostale konvencije i instrumenti Vijeća Europe koji se bave zaštitom prava na slobodu izražavanja, pristupa informacijama, prava na slobodu okupljanja, zaštite od kibernetičkog kriminala i prava na privatni život i zaštitu osobnih podataka, također su primjenjive.
2. Obveze država da poštuju, štite i promiču ljudska prava uključuju nadzor privatnih tvrtki. Ljudska prava, koja su univerzalna i nedjeljiva, i s njima povezani standardi prevladavaju nad općim uvjetima i odredbama koje bilo koji akter iz privatnog sektora nameće korisnicima Interneta.
3. Internet ima vrijednost javne usluge. Ljudi, zajednice, javne vlasti i privatni subjekti oslanjaju se na Internet za svoje aktivnosti i opravdano očekuju da su njegove usluge dostupne, pružaju se bez diskriminacije, pristupačne, sigurne, pouzdane i trajne. Nadalje, nitko ne smije biti podvrgnut nezakonitom, nepotrebnom ili nesrazmjernom uplitanju u ostvarivanje njihovih ljudskih prava i temeljnih sloboda prilikom korištenja Interneta.
4. Korisnici bi trebali dobiti podršku za razumijevanje i učinkovito ostvarivanje svojih ljudskih prava na mreži kada su im ograničena ili ometana prava i slobode. Ova podrška trebala bi sadržavati smjernice o pristupu učinkovitim pravnim lijekovima. U svjetlu mogućnosti koje Internet pruža za transparentnost i odgovornost u vođenju javnih poslova, korisnici bi trebali biti ovlašteni koristiti Internet za sudjelovanje u demokratskom životu.
5. Kako bi se osiguralo da se postojeća ljudska prava i temeljne slobode primjenjuju podjednako izvan mreže i na mreži, Odbor ministara preporučuje pod uvjetima iz članka 15.b Statuta Vijeća Europe da države članice:
 - 5.1. aktivno promovirati Vodič za ljudska prava za korisnike interneta, kako je navedeno u Dodatku, među građanima, tijelima javne uprave i akterima privatnog sektora te poduzimati posebne mjere u njegovoj primjeni kako bi se korisnicima omogućilo da u potpunosti ostvaruju svoja ljudska prava i temeljne slobode na mreži;
 - 5.2. vršiti procjenu, redovito pregledavati i prema potrebi ukloniti ograničenja u vezi s ostvarivanjem prava i sloboda na Internetu, posebno kada ona nisu u skladu s Konvencijom u svjetlu relevantne sudske prakse Europskog suda za ljudska prava. Svako ograničenje mora biti propisano zakonom, nužno u demokratskom društvu radi postizanja legitimnog cilja i proporcionalno legitimnom cilju koji se teži;
 - 5.3. osigurati da korisnici Interneta imaju pristup učinkovitim pravnim lijekovima kada su im ograničena prava i slobode ili kada smatraju da su im povrijeđena prava. To zahtijeva jačanje koordinacije i suradnje među relevantnim institucijama, entitetima i zajednicama. Također je potrebno angažiranje i učinkovita suradnja s akterima iz privatnog sektora i organizacijama civilnog društva. Visno o nacionalnom kontekstu, to može uključivati mehanizme pravnih sredstava poput onih koje pružaju tijela za zaštitu podataka, nacionalne institucije za ljudska prava (poput pravobranitelja), sudske postupke i hotline telefonske linije;

- 5.4. promicati koordinaciju s drugim državnim i nedržavnim čimbenicima, unutar i izvan Vijeća Europe, u pogledu standarda i postupaka koji utječu na zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda na Internetu;
- 5.5. ohrabriti privatni sektor da se uključi u istinski dijalog s relevantnim državnim vlastima i civilnim društvom u izvršavanju njihove korporativne društvene odgovornosti, posebno njihove transparentnosti i odgovornosti, u skladu s „Vodećim načelima o poslovanju i ljudskim pravima: provedba Ujedinjenih naroda“ Zaštite, poštujujte i popravite 'Okvir'. Treba potaknuti i privatni sektor da doprinese širenju vodiča;
- 5.6. ohrabriti civilno društvo da podrži širenje i primjenu vodiča tako da pruža učinkovit alat za korisnike interneta.

Uvod

1. Ovaj je vodič alat za vas, internetske korisnike, kako biste putem interneta naučili svoja ljudska prava, njihova moguća ograničenja i dostupan pravne lijek za takva ograničenja. Ljudska prava i temeljne slobode jednako se primjenjuju izvan mreže i na mreži. Ovo načelo uključuje poštivanje prava i sloboda ostalih korisnika Interneta. Vodič vam daje informacije o tome što prava i slobode znače u praksi u kontekstu Interneta, kako se na njih može osloniti i na njih postupati, kao i kako pristupiti pravnim lijekovima. To je dokument koji se razvija i otvoren za periodično ažuriranje.
2. Ovaj se vodič temelji na Europskoj konvenciji o ljudskim pravima i drugim konvencijama i instrumentima Vijeća Europe koji se bave različitim aspektima zaštite ljudskih prava. Sve države članice Vijeća Europe dužne su poštivati, štiti i ispunjavati prava i slobode sadržane u instrumentima koje su ratificirale. Vodič je također nadahnut kontinuiranim tumačenjem tih prava i sloboda od strane Europskog suda za ljudska prava i drugim relevantnim pravnim instrumentima Vijeća Europe.
3. Ovaj Vodič ne uspostavlja nova ljudska prava i temeljne slobode. Nadograđuje se na postojećim standardima i mehanizmima izvršenja ljudskih prava.¹

Pristup i nediskriminacija

1. Pristup Internetu važno je sredstvo za ostvarivanje vaših prava i sloboda i sudjelovanje u demokraciji. Stoga vas ne bi trebalo isključiti s interneta protiv vaše volje, osim kada o tome odlučuje sud. U određenim slučajevima ugovorni aranžmani također mogu dovesti do prekida usluge, ali to bi trebala biti krajnja mjera.
2. Vaš pristup trebao bi biti pristupačan i nediskriminirajući. Trebali biste imati najveći mogući pristup internetskim sadržajima, programima i uslugama pomoću uređaja po vašem izboru.
3. Trebali biste očekivati da će tijela javne uprave uložiti razumne napore i poduzeti posebne mjere kako bi vam olakšale pristup Internetu ako živite u ruralnim i zemljopisno udaljenim područjima, ako imate mala primanja i / ili imate posebne potrebe ili invaliditet.
4. U interakciji s tijelima javne uprave, davateljima internetskih usluga i pružateljima internetskog sadržaja i usluga ili s drugim korisnicima ili skupinama korisnika ne smijete biti diskriminirani ni po kojoj osnovi kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjera ili uvjerenje, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status, uključujući etničku pripadnost, dob ili seksualnu orijentaciju.

Sloboda izražavanja i informacija

Imate pravo tražiti, primiti i prenositi informacije i ideje po vašem izboru, bez uplitanja i bez obzira na granice. To znači:

1. imate slobodu izražavanja na mreži te pristupa informacijama i mišljenjima i izrazima drugih. To uključuje politički govor, stavove o religiji, mišljenja i izraze koji su pozitivno prihvaćeni ili se smatraju uvredljivima, ali i oni koji mogu uvrijediti, šokirati ili uznemiriti druge. Trebali biste uzeti u obzir ugled ili prava drugih, uključujući njihovo pravo na privatnost;
2. ograničenja se mogu odnositi na izraze koji potiču na diskriminaciju, mržnju ili nasilje. Ta ograničenja moraju biti zakonita, usko prilagođena i izvršavati se uz nadzor suda;

¹ Ovaj je vodič dio preporuke koju je usvojio Odbor ministara 47 država članica Vijeća Europe. Detaljnije informacije koje objašnjavaju vodič nalaze se u memorandumu s objašnjenjima preporuke.

3. slobodni ste stvarati, ponovno koristiti i distribuirati sadržaj poštujući pravo na zaštitu intelektualnog vlasništva, uključujući autorska prava;
4. javne su vlasti dužne poštivati i štiti vašu slobodu izražavanja i slobodu informacija. Bilo koja ograničenja ove slobode ne smiju biti proizvoljna, moraju težiti legitimnom cilju u skladu s Europskom konvencijom o ljudskim pravima, kao što je, između ostalog, zaštita nacionalne sigurnosti ili javnog poretka, javnog zdravlja ili morala, te moraju biti u skladu s ljudskim pravima zakon. Štoviše, moraju vam se staviti na znanje, zajedno s informacijama o načinima traženja smjernica i pravnih sredstava, te ne smiju biti širi ili se održavaju dulje nego što je nužno potrebno za postizanje legitimnog cilja;
5. vaš davatelj internetskih usluga i davatelj internetskih sadržaja i usluga imaju korporativne odgovornosti da poštuju vaša ljudska prava i pružaju mehanizme za odgovor na vaše zahtjeve. Međutim, trebali biste biti svjesni da pružatelji internetskih usluga, poput društvenih mreža, mogu ograničiti određene vrste sadržaja i ponašanja zbog svojih pravila o sadržaju. Trebali biste biti informirani o mogućim ograničenjima kako biste mogli donijeti informiranu odluku hoćete li koristiti uslugu ili ne. To uključuje specifične informacije o tome što davatelj internetskih usluga smatra nezakonitim ili neprikladnim sadržajem i ponašanjem prilikom korištenja usluge i kako pružatelj usluga postupa s njom;
6. možete odlučiti ne otkrivati svoj identitet na mreži, na primjer, koristeći pseudonim. Međutim, trebali biste biti svjesni da nacionalna tijela mogu poduzimati mjere koje bi mogle dovesti do otkrivanja vašeg identiteta.

Ocupljanje, udruživanje i sudjelovanje

Imate pravo na mirno okupljanje i druženje s drugima koristeći Internet. U praksi to znači:

1. imate slobodu odabrati bilo koju web stranicu, aplikaciju ili drugu uslugu kako biste formirali, pridružili se, mobilizirali i sudjelovali u društvenim skupinama i okupljanjima bez obzira jesu li ih formalno priznala javna tijela ili ne. Također biste trebali biti u mogućnosti koristiti Internet kako biste ostvarili svoje pravo na osnivanje i učlanjenje u sindikate;
2. imate pravo mirno prosvjedovati putem interneta. Međutim, trebali biste biti svjesni da, ako vaš internetski prosvjed dovede do blokada, poremećaja usluga i / ili oštećenja imovine drugih, možete se suočiti s pravnim posljedicama;
3. imate slobodu korištenja dostupnih mrežnih alata za sudjelovanje u lokalnim, nacionalnim i globalnim raspravama o javnoj politici, zakonodavnim inicijativama i javnom nadzoru procesa donošenja odluka, uključujući pravo na potpisivanje peticija i sudjelovanje u donošenju politika u vezi s tim kako Internetom se upravlja.

Privatnost i zaštita podataka

Imate pravo na privatni i obiteljski život na Internetu koji uključuje zaštitu vaših osobnih podataka i poštivanje povjerljivosti vaše prepiske i komunikacija. To znači:

1. trebali biste biti svjesni da se tijekom korištenja Interneta vaši osobni podaci redovito obrađuju. To se događa kada koristite usluge kao što su preglednici, e-pošta, trenutne poruke, glasovni internetski protokoli, društvene mreže i tražilice te usluge pohrane podataka u oblaku;
2. tijela javne uprave i privatne tvrtke obvezne su poštivati posebna pravila i postupke kada obrađuju vaše osobne podatke;

3. vaši osobni podaci trebaju se obrađivati samo kada je to propisano zakonom ili kada ste na njih pristali. Trebali biste biti informirani o tome koji se osobni podaci obrađuju i / ili prenose trećim stranama, kada, tko i u koju svrhu. Općenito, trebali biste moći vršiti kontrolu nad svojim osobnim podacima (provjeriti njihovu točnost, zatražiti ispravak, brisanje ili da se osobni podaci čuvaju ne duže nego što je potrebno);
4. ne smijete biti podvrgnuti općim mjerama nadzora ili presretanja. U iznimnim okolnostima, koje propisuje zakon, može se narušiti vaša privatnost u vezi s vašim osobnim podacima, primjerice za kriminalističku istragu. Pristupne, jasne i precizne informacije o relevantnom zakonu ili politici i vašim pravima u tom pogledu trebaju vam biti dostupne;
5. vaša privatnost mora se poštivati i na radnom mjestu. To uključuje povjerljivost vaše privatne internetske prepiske i komunikacija. Vaš poslodavac mora vas obavijestiti o bilo kojem provedenom nadzoru i / ili nadzoru;
6. mogu vam pomoći tijela za zaštitu podataka koja postoje u velikoj većini europskih zemalja kako bi osigurala poštivanje zakona i načela o zaštiti podataka.

Obrazovanje i informatička pismenost

Imate pravo na obrazovanje, uključujući pristup znanju. To znači:

1. trebali biste imati mrežni pristup obrazovanju te kulturnim, znanstvenim, znanstvenim i drugim sadržajima na službenim jezicima. Za takav pristup mogu se primjenjivati uvjeti kako bi se nositeljima prava nagrađivali za njihov rad. Također biste trebali moći slobodno pristupiti javno financiranim istraživanjima i kulturnim radovima u javnoj domeni na Internetu, ako su dostupni;
2. kao dio internetske i medijske pismenosti trebali biste imati pristup digitalnom obrazovanju i znanju kako biste ostvarili svoja prava i slobode na Internetu. To uključuje vještine razumijevanja, korištenja i rada s širokim rasponom internetskih alata. To bi vam trebalo omogućiti da kritički analizirate točnost i pouzdanost sadržaja, aplikacija i usluga kojima pristupate ili kojima želite pristupiti.

Djeca i mladi

Kao dijete ili mlada osoba imate sva prava i slobode navedene u ovom vodiču. Konkretno, zbog svoje dobi imate pravo na posebnu zaštitu i smjernice pri korištenju Interneta. To znači:

1. imate pravo slobodno izražavati svoje stavove i sudjelovati u društvu, biti saslušani i doprinostiti donošenju odluka o stvarima koje vas pogađaju. Vašim se stavovima mora pridati odgovarajuća težina u skladu s vašom dobi i zrelošću i bez diskriminacije;
2. možete očekivati da ćete od svojih učitelja, odgajatelja i roditelja ili staratelja dobiti informacije na jeziku primjerenom vašoj dobi i obuci o sigurnoj upotrebi Interneta, uključujući o tome kako sačuvati svoju privatnost;
3. trebali biste biti svjesni da sadržaj koji stvarate na Internetu ili sadržaj koji se tiče vas kreirali drugi korisnici Interneta može biti dostupan širom svijeta i može ugroziti vaše dostojanstvo, sigurnost i privatnost ili na drugi način naštetiti vama ili vašim pravima sada ili u kasnijoj fazi vašeg života. Na vaš zahtjev, ovo bi trebalo ukloniti ili izbrisati u razumno kratkom roku;
4. možete očekivati jasne informacije o mrežnom sadržaju i ponašanju koje je nezakonito (na primjer uznemiravanje na mreži), kao i mogućnost prijave navodnog ilegalnog sadržaja. Ove podatke treba prilagoditi vašoj dobi i okolnostima te vam pružiti savjete i podršku uz dužno poštivanje vaše povjerljivosti i anonimnosti;

5. trebala bi vam biti pružena posebna zaštita od ometanja vaše fizičke, mentalne i moralne dobrobiti, posebno u vezi sa seksualnim iskorištavanjem i zlostavljanjem na Internetu i drugim oblicima cyber kriminala. Konkretno, imate pravo na obrazovanje kako biste se zaštitili od takvih prijetnji.

Učinkoviti pravni lijek

1. Imate pravo na učinkovit pravni lijek kada su vam ograničena ili kršena ljudska prava i temeljne slobode. Da biste dobili pravni lijek, ne biste trebali nužno odmah pokrenuti pravnu radnju. Načini traženja pravnih lijekova trebali bi biti dostupni, poznati, pristupačni, pristupačni i sposobni pružiti odgovarajuće pravno sredstvo. Učinkoviti pravni lijekovi mogu se dobiti izravno od davatelja internetskih usluga, javnih vlasti i / ili nacionalnih institucija za ljudska prava. Djelotvorni pravni lijekovi mogu - ovisno o predmetnom kršenju - uključivati upit, objašnjenje, odgovor, ispravak, ispriku, vraćanje na posao, ponovno povezivanje i naknadu. U praksi to znači:
 - 1.1. vaš davatelj internetskih usluga, davatelji pristupa mrežnom sadržaju i uslugama ili druga tvrtka i / ili javno tijelo trebali bi vas informirati o vašim pravima, slobodama i mogućim pravnim lijekovima i kako doći do njih. To uključuje lako dostupne informacije o tome kako prijaviti i žaliti se na ometanje vaših prava i kako potražiti pravnu zaštitu;
 - 1.2. dodatne informacije i smjernice trebaju biti dostupne od javnih vlasti, nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava (poput pučkog pravobranitelja), tijela za zaštitu podataka, ureda za savjete građana, udruga za ljudska prava ili digitalna prava ili potrošačkih organizacija;
 - 1.3. na nacionalnoj razini vlast ima obvezu zaštititi vas od kriminalnih radnji ili kaznenih djela počinjenih na Internetu ili korištenjem Interneta, posebno kada se to odnosi na ilegalni pristup, uplitanje, krivotvorenje ili druge prijevarne manipulacije vašim digitalnim identitetom, računalom i podacima koji se u njima nalaze. Relevantna tijela za provođenje zakona dužna su istražiti i poduzeti odgovarajuće mjere, uključujući traženje sankcija, ako se žalite na oštećenje ili ometanje vašeg osobnog identiteta i vaše imovine na mreži.
2. Pri utvrđivanju vaših prava i obveza ili bilo koje kaznene prijave protiv vas u vezi s Internetom:
 - 2.1. imate pravo na pravično suđenje u razumnom roku od strane neovisnog i nepristranog suda;
 - 2.2. imate pravo na pojedinačnu prijavu Europskom sudu za ljudska prava nakon što iscrpите sve dostupne domaće pravne lijekove.

CM Documents

CM(2014)31 addfinal 16 April 2014¹

Preporuka CM/Rec(2014)6 Odbora ministara državama članicama o Vodiču za ljudska prava za korisnike interneta - Objasnj enje

Uvod

1. Internet igra važnu ulogu u svakodnevnom životu ljudi i u svim aspektima ljudskog društva. Kontinuirano se razvija i pruža građanima mogućnosti pristupa informacijama i uslugama, povezivanju i komuniciranju, kao i globalnoj razmjeni ideja i znanja. Učinak Interneta na društvene, ekonomske i kulturne aktivnosti također raste.
2. Sve je veći broj slučajeva koji se odnose na Internet pred Europskim sudom za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Sud).² Sud je potvrdio da je „[Internet] sada postao jedno od glavnih sredstava pomoću kojih pojedinci ostvaruju njihovo pravo na slobodu izražavanja i informacije pružajući, kao i nužne alate za sudjelovanje u aktivnostima i raspravama o političkim pitanjima i pitanjima od općeg interesa.”³
3. Strategija upravljanja internetom Vijeća Europe za razdoblje 2012.-2015. Pridaje važnost pravima korisnika interneta. Poglavlje "Maksimiziranje prava i sloboda za korisnike interneta", koje za cilj ima promicanje pristupa Internetu i njegovo najbolje korištenje, uključuje kao liniju djelovanja: "izrada priloga postojećih ljudskih prava za korisnike interneta koji će im pomoći u komunikaciji s i tražeći učinkovito pribjegavanje ključnim internetkim akterima i vladinim agencijama kad smatraju da su njihova prava i slobode negativno pogođene: prijaviti incident, podnijeti žalbu ili tražiti pravo na odgovor, pravni lijek ili drugi oblik regresa".

Pozadina i kontekst

4. Upravni odbor za medije i informacijsko društvo (CDMSI) na svom je prvom sastanku 27. i 30. travnja 2012. predložio Odboru ministara da uspostavi Odbor stručnjaka za prava korisnika interneta (MSI-DUI) i složio se na svoj nacrt projektnog zadatka. Dalje do CDMSI-a

Odbor ministara odobrio je projektni zadatak na 1147. sastanku zamjenika ministara 6. srpnja 2012. godine.⁴ Očekivani rezultat MSI-DUI, prema njegovom zadatku, je:

„Priručnik postojećih ljudskih prava za korisnike Interneta spreman je kako bi im pomogao da razumiju i ostvare svoja prava kada, s obzirom na to da su njihova prava i slobode nepovoljno pogođeni, komuniciraju s ključnim akterima na Internetu i vladinim agencijama i traže učinkovito rješenje (2013) “(u daljnjem tekstu Priručnik).“

5. MSI-DUI održao je svoj prvi sastanak 13. i 14. rujna 2012. u Strasbourgu. Dogovoreno je da cilj rada MSI-DUI ne bi trebao biti stvaranje novih ljudskih prava već ispitivanje primjene postojećih prava s obzirom na Internet. MSI-DUI odlučio je prikupiti informacije putem upitnika koji je poslan njihovim mrežama i zajednicama o praktičnim problemima s kojima se korisnici suočavaju, a time i o mogućim kršenjima njihovih ljudskih prava, kao i dostupnim pravnim lijekovima.

¹ Ovaj je dokument klasificiran kao ograničeni do pregleda od strane Odbora ministara.

² Pregled sudske prakse Europskog suda za ljudska prava u vezi s Internetom potražite u informativnom listu o novim tehnologijama, listopad 2013.

³ Vidi Yildirim v. Turkey, no 3111/10 § 54.

⁴ Vidi CM(2012)91.

6. Konzultacije s dionicima održane su na Forumu za upravljanje internetom (6. do 9. studenog 2012., Baku) u radionici „Osnaživanje korisnika interneta - koji alati?”. Članovi MSI-DUI-a koji su sudjelovali koristili su terenske mogućnosti koje je ovaj događaj ponudio kako bi potražili povratne informacije dionika o različitim temama važnim za Kompendij. Rasprave na radionicama naglasile su probleme s kojima se susreću korisnici interneta, poput uklanjanja korisničkog sadržaja bez odgovarajućeg postupka, pitanja vezana uz zaštitu osobnih podataka i nedostatak učinkovitih pravnih lijekova.
7. MSI-DUI održao je svoj drugi sastanak 13. i 14. prosinca 2012. u Strasbourgu. Razmotrio je odgovore različitih upitnika na svoj upitnik i raspravljao o informacijama prikupljenim putem dosega do dionika. MSI-DUI odlučio je dovršiti preliminarnu analitičku fazu svog rada i na temelju toga započeti s izradom Priručnika; tijekom ovog sastanka predstavljen je prvi nacrt.
8. Na svom trećem sastanku, koji se održao 20. i 21. ožujka 2013. u Strasbourgu, MSI-DUI detaljno je ispitao pitanja koja se odnose na pravo na slobodu izražavanja, pravo na privatni život, slobodu okupljanja i udruživanja, internetsku sigurnost, pravo na obrazovanje, prava djeteta, nediskriminacija i pravo na učinkovit pravni lijek. Ovo ispitivanje temeljilo se na relevantnim obvezujućim i neobvezujućim standardima Vijeća Europe i sudskoj praksi Suda. MSI-DUI također je raspravljao o vrsti instrumenta koji bi Vijeće Europe moglo usvojiti za odobravanje Kompendija, poput izjave ili preporuke Odbora ministara. Instrument bi trebao ispuniti dvostruki cilj pružanja korisnicima interneta jednostavnih i jasnih smjernica o njihovim ljudskim pravima na mreži te osiguravanje usvajanja od strane država članica teksta koji je u skladu s njihovim obvezama prema Europskoj konvenciji o ljudskim pravima (ECHR) i drugim Vijećima europskih standarda.
9. CDMSI je na svom trećem sastanku, koji se održao od 23. do 26. travnja 2013. u Strasbourgu, zauzeo stav da bi Kompendij trebao kombinirati formalni i pojednostavljeni jezik, istovremeno obračunajući dužnu pažnju na izbjegavanje pretjeranog pojednostavljenja postojećih standarda ljudskih prava i sudske prakse Sud. Rasprave su također naglasile poželjnost redovitog ažuriranja Priručnika kako bi se odražavale brzo razvijajuće se internetske politike. CDMSI je također odlučio dostaviti komentare na nacrt Priručnika, kakav je postojao u vrijeme konzultacija, napominjući da je to dokument koji je u tijeku, kako bi pružio općenite smjernice i usmjerenje. Primljeni odgovori podržali su pristup MSI-DUI-a za pripremu korisničkog dokumenta za podizanje svijesti koji je posebnu pažnju posvetio pravu na slobodu izražavanja, pravu na privatni život, pravu na obrazovanje, pravima djeteta i zaštita od cyber kriminala.
10. Nacrt Priručnika predstavljen je i raspravljen sa dionicima na Europskom dijalogu o upravljanju internetom (EuroDIG, 20. do 21. lipnja 2013. u Lisabonu), posebno u radionici „Ka ljudskom Internetu? Pravila, prava i odgovornosti za našu internetsku budućnost”. U Lisabonu je održan neformalni sastanak među članovima MSI-DUI koji su prisustvovali radionici. Smatralo se da bi nacrt Priručnika trebalo skratiti kako bi korisnici Interneta bili pristupačniji. Nakon ovih rasprava, kao i međusezijskog rada članova MSI-DUI, ad hoc sastanak dostupnih članova MSI-DUI održan je 10. rujna 2013. u Strasbourgu. MSI-DUI ispitao je nacrt preporuke Odbora ministara o ljudskim pravima za korisnike interneta, koji je u svoj dodatak uključio nacrt Kompendija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama za korisnike interneta. Nacrt Priručnika usvojio je pristup koji se izravno obraća korisniku. S obzirom na ovaj pristup, odlučeno je da se Zbornik preimenuje u „Vodič o ljudskim pravima za korisnike interneta“.
11. Na posljednjem sastanku, održanom 1. i 2. listopada 2013. u Strasbourgu, MSI-DUI ispitao je i dovršio svoje prijedloge CDMSI-u za nacrt preporuke Odbora ministara o Vodiču za ljudska prava za korisnike interneta (u daljnjem tekstu Vodič). Pristao je održati konzultacije s više dionika, uključujući otvoreni forum Vijeća Europe o Vodiču tijekom Forumu za upravljanje internetom (22. i 25. listopada 2013., Indonezija). Od niza odabranih dionika, koji predstavljaju privatni sektor, civilno društvo, tehničku zajednicu i akademsku zajednicu, zatraženo je da daju svoje komentare i prijedloge na Vodič. Uz to, neformalni komentari i povratne informacije o nacrtu preporuke pozvani su iz drugih relevantnih upravnih odbora Vijeća Europe, uključujući Upravni odbor za ljudska prava (CDDH), Europski odbor za pravnu suradnju (CDCJ), Europski odbor za probleme kriminala (CDPC), kao i konvencionalnih 9 odbora, uključujući Savjetodavni odbor Konvencije za zaštitu pojedinaca u vezi s automatskom obradom osobnih podataka (T-PD), Odbor za konvenciju o kibernetičkom kriminalu (T-CY), Odbor stručnjaka za Terorizam (CODEXTER) i

Odbor stranaka Konvencije o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (T-ES). Kao odgovor na to, CDDH, CDCJ i članovi ureda T-PD dali su komentare koji su zatim uzeti u obzir i integrirani u nacrt preporuke i nacrt obrazloženja CDMSI.

12. Uz to, primljeno je oko 30 priloga od predstavnika privatnog sektora (telekomunikacijske tvrtke, pružatelji internetskih usluga), ključnih organizacija civilnog društva, tehničke zajednice, kao i akademika iz različitih dijelova svijeta. Općenito su pozdravili rad Vijeća Europe na nacrtu Vodiča i dali brojne komentare i prijedloge za njegove izmjene.
13. CDMSI je tijekom svog četvrtog sastanka koji je održan od 3. do 6. prosinca 2013. godine ispitao prijedlog MSI-DUI za nacrt preporuke Odbora ministara o Vodiču o ljudskim pravima za korisnike interneta. Primio je na znanje gore spomenute konzultacije s više dionika i dovršio nacrt preporuke na temelju konačnih komentara koji su poslani e-poštom.

Komentari na Preporuku CM / Rec (2014) 6 Odbora ministara državama članicama o Vodiču o ljudskim pravima za korisnike interneta

14. Cilj ove preporuke je poticanje ostvarivanja i zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda na Internetu u svim državama članicama Vijeća Europe. Pristup Interneta pojedinaca i zajednica i njegova najbolja upotreba iziskuju napore na informiranju i osnaživanju da ostvaruju svoja prava i slobode u internetskim okruženjima. Ovaj je pristup potvrdio Komitet ministara u svojoj Deklaraciji o načelima upravljanja internetom iz 2011. godine, u kojoj je istaknuo svoju viziju pristupa Internetu usmjerenog na ljude i zasnovanog na ljudskim pravima koji je korisnicima Interneta omogućio ostvarivanje njihovih prava i sloboda na Internetu kao principu upravljanja Internetom.
15. Vodič, koji je priložen ovoj preporuci, nudi neke osnovne informacije o odabranim ljudskim pravima u Europskoj konvenciji o ljudskim pravima i ostalim relevantnim standardima Vijeća Europe. Fokusira se na određena prava i slobode i srodne međunarodnopravne standarde, posebno u pogledu prava na slobodu izražavanja, slobodu okupljanja i udruživanja, pravo na privatnost i zaštitu osobnih podataka, dječja prava i pravo na učinkovit pravni lijek. Napravljen je na jeziku koji je jednostavan za korisnike da ga razumiju. Kako bi tekst bio što jednostavniji, MSI-DUI odlučio je da se neće pozivati na strogu zakonsku formulaciju obveza država članica u međunarodnom pravu, uključujući sudsku praksu Suda.
16. Ljudska prava i temeljne slobode zajamčena su u raznim instrumentima Vijeća Europe koji su primjenjivi i na izvanmrežna i mrežna okruženja, dakle ne isključivo na Internet. Značajno je da su ljudska prava i temeljne slobode sadržane u EKLJP-u koju Sud tumači u svojoj sudskoj praksi. Brojne konvencije Vijeća Europe i drugi pravno obvezujući instrumenti nude dodatna objašnjenja i usmjerenja za korisnike interneta. MSI-DUI smatrao je kako bi korisnici interneta trebali razumjeti svoja prava i slobode jednostavnim formulacijama relevantne međunarodnopravne standarde Vijeća Europe i Ujedinjenih naroda.

Preambula

17. Preambula iznosi razloge zbog kojih je Odbor ministara usvojio preporuku svojim državama članicama. Pretpostavka za preporuke je da odgovornost za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda leži na državama članicama Vijeća Europe. To se mora učiniti u skladu s EKLJP-om kako tumači Sud. Relevantni su i drugi pravno obvezujući instrumenti Vijeća Europe, osobito Konvencija o kibernetičkom kriminalu (u daljnjem tekstu: Budimpeštanska konvencija), Konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (CETS br. 201, u daljnjem tekstu: Lanzarote Konvencija) i Konvencija o zaštiti pojedinaca u pogledu automatske obrade osobnih podataka (ETS br. 108, u daljnjem tekstu "Konvencija 108").

18. Ostali neobvezujući standardi koje je usvojio Odbor ministara pružaju smjernice državama članicama o pitanjima vezanim za internet, uključujući: Preporuku CM / Rec (2007) 16 Odbora ministara državama članicama o mjerama za promicanje vrijednosti interneta javnih usluga; Preporuka CM / Rec (2008)6 Odbora ministara državama članicama o mjerama za promicanje poštivanja slobode izražavanja i informacija s obzirom na internetske filtere; Preporuka CM / Rec (2010)13 Odbora ministara državama članicama o zaštiti pojedinaca u pogledu automatske obrade osobnih podataka u kontekstu profiliranja; Preporuka CM / Rec (2011) 7 Odbora ministara državama članicama o novom pojmu medija; Preporuka CM / Rec (2012)4 Odbora ministara državama članicama o zaštiti ljudskih prava s obzirom na usluge socijalnih mreža; i Preporuka CM / Rec (2012) 3 Odbora ministara državama članicama o zaštiti ljudskih prava s obzirom na tražilice.
19. Drugi stavak preambule precizira da obveze država da poštuju, štite i promiču ljudska prava proizvedu nadzor privatnih tvrtki. Ova je izjava izvedena iz članka 1. EKLP-a prema kojem će države osigurati svima u njihovoj nadležnosti prava i slobode utvrđene Konvencijom. To uključuje zaštitu od kršenja ljudskih prava od strane nedržavnih čimbenika i zahtijeva poduzimanje odgovarajućih koraka za sprječavanje, istraživanje, kažnjavanje i ispravljanje kršenja učinkovitim zakonodavstvom i mjerama. Sud je u svojim presudama potvrdio da države imaju pozitivne obveze zaštititi temeljna prava i slobode pojedinaca na Internetu, posebno u pogledu slobode izražavanja⁵, zaštite djece i mladih⁶, zaštite morala i prava drugih⁷, borba protiv rasističkog ili ksenofobnog diskursa i rješavanje diskriminacije i rasne mržnje⁸. Uz to, Sud je državu smatrao odgovornima zbog toga što nisu zaštitile svoje građane od štetnih učinaka na njihova prava i slobode proizašlih iz djelovanja privatnih tvrtki.⁹ Drugi stavak također odražava načelo univerzalnosti i nedjeljivosti ljudskih prava koje se temelji Bečka deklaracija objavljena na konferenciji na vrhu šefova država i vlada država članica Vijeća Europe koja se održala 9. listopada 1993.
20. Treći stavak preambule potvrđuje vrijednost interneta za javne usluge kako je utvrđeno u odgovarajućoj Preporuci Odbora ministara CM / Rec (2007) 16.¹⁰ Uzimajući u obzir važnu ulogu koju Internet igra u svakodnevnim aktivnostima korisnika i potrebu da se osigura zaštite svojih ljudskih prava na Internetu, u preporuci se naglašava da ljudi ne smiju biti izloženi nezakonitim, nepotrebnim i nesrazmjernim upitanjima u ostvarivanje njihovih prava i sloboda.
21. Četvrti stavak preambule definira cilj preporuke poticanje razumijevanja korisnika i promicanje učinkovitog ostvarivanja ljudskih prava na mreži, uključujući pristup učinkovitim pravnim lijekovima. Stoga je važno informiranje korisnika o rizicima za njihova temeljna prava i slobode i mogućnostima pravnog lijeka. Izjava o mogućnostima koje Internet pruža za transparentnost i odgovornost u javnim poslovima objašnjava element obrazloženja preporuke koji osnažuje pojedince i zajednice za sudjelovanje u demokratskom životu.

⁵ Vidi Özgür Gündem v. Turkey, no. 23144/93, §§ 42-46.

⁶ K.U. v. UK, no 2872/02.

⁷ Pay v. UK, no. 32792/05.

⁸ Féret v. Belgium no.15615/07.

⁹ L pez Ostra v. Spain, no. 16798/90, § 44-58; Taúkin i drugi v. Turkey; Fadeyeva v. the Ruska Federacija. U Khurshid Mustafa i Tarzibachi v. Sweden br. 23883/06 Sud je utvrdio da tumačenje privatnog akta (ugovora) od strane domaćeg suda uključuje odgovornost tužene države, proširujući tako opseg zaštite članka 10. na ograničenja koja nameću privatne osobe.

¹⁰ Preporuka CM/Rec(2007)16 Odbora ministara državama članicama o mjerama za promicanje vrijednosti javnih usluga Internetat.

Operativni dio preporuke

22. Članak 5. navodi ključno načelo internetskih standarda Vijeća Europe, tj. Temeljna prava i slobode jednako se primjenjuju na internetska i izvanmrežna okruženja¹¹. Ovaj pristup također je potvrdio Vijeće Ujedinjenih naroda za ljudska prava u svojoj Rezoluciji iz 2012. godine o „Promicanju, zaštiti i uživanju ljudskih prava na Internetu“. Promicanjem primjene Vodiča ojačat će se zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda u skladu s postojećim standardima ljudskih prava.
23. Podstavak 5.1. Preporučuje državama članicama da Vodič ne smiju promicati samo javna tijela već i privatni sektor. To bi moglo uključivati njegovo objavljivanje i širenje u tiskanim formatima ili prilagodbe u elektroničkim formatima. Relevantna javna tijela također bi ga mogla učiniti dostupnim na svojim web mjestima. Na isto bi se mogao potaknuti i privatni sektor.
24. Podstavak 5.2. Potvrđuje da izvršavanje ljudskih prava i temeljnih sloboda na Internetu može biti podložno ograničenjima koja slijede legitime ciljeve i koja su nužna u demokratskom društvu kako je određeno u relevantnim članovima EKLJP-a. Kako bi osigurao poštivanje ovih uvjeta, Odbor ministara preporučio je svojim državama članicama da procijene, redovito preispituju i po potrebi uklone ograničenja s ljudskim pravima i temeljnim slobodama na Internetu.
25. Podstavak 5.3. Poziva države članice da pojačaju napore na jamčenju prava na djelotvorni pravni lijek, inter alia, osiguravajući pojačanu koordinaciju i suradnju između postojećih relevantnih institucija, subjekata (uključujući regulatore za elektroničke komunikacije) i zajednica koji nude mehanizme pravne zaštite, na primjer u kontekstu obrade žalbi koje su podnijeli korisnici Interneta. Preporuka također priznaje da u različitim državama članicama postoje različiti mehanizmi pravnih sredstava, poput tijela za zaštitu podataka, pučkog pravobranitelja, sudskih postupaka ili vrućih telefonskih linija. Države članice također bi mogle provesti reviziju postojećih mehanizama za zaštitu pravnih sredstava u svojoj jurisdikciji i prikupiti relevantne informacije u user-friendly popisu mehanizama zaštite. Takve informacije mogu se širiti zajedno s Vodičem, na primjer u obliku dodatka. Ovo je jedna od daljnjih radnji koja se može poduzeti nakon usvajanja preporuke.
26. Po svojoj prirodi Internet djeluje tako da šalje i prima zahtjeve za informacijama preko granica, a time i bez obzira na granice. To znači da ljudska prava i temeljne slobode na internetu u državama članicama mogu biti izložene djelovanju državnih ili nedržavnih čimbenika izvan granica Vijeća Europe; na primjer, može se ometati sloboda izražavanja i pristup informacijama, kao i privatnost u pogledu osobnih podataka. Stoga, podstavak 5.4, preporučuje koordinaciju između država članica Vijeća Europe i država koje nisu članice Vijeća Europe, kao i nedržavnih čimbenika.
27. Podstavak 5.5. Preporučuje državama članicama da potiču istinski dijalog između privatnog sektora i relevantnih državnih tijela, kao i civilnog društva, u vezi s vršenjem socijalne odgovornosti potonjih. Temeljno načelo Vodećih načela o poslovanju i ljudskim pravima¹² je da poslovna poduzeća trebaju poštivati ljudska prava, što znači da trebaju izbjegavati kršenje ljudskih prava drugih i baviti se negativnim utjecajem ljudskih prava s kojim su uključena. Transparentnost i odgovornost aktera iz privatnog sektora naglašava se kao važno sredstvo za pokazivanje njihove odgovornosti, kao i za njezino aktivno promicanje i širenje. Na primjer, davatelji internetskih usluga i pružatelji pristupa sadržaju mogli bi se pozivati na Vodič u uvjetima i odredbama korištenja njihovih usluga.

¹¹ Vidi Deklaraciju Odbora ministara o načelima upravljanja internetom, načelo 1 „Ljudska prava, demokracija i vladavina“

¹² Vodeći principi o poslovanju i ljudskim pravima: Provedba Okvira Ujedinjenih naroda "Zaštita, poštivanje i pravni lijek" (A / HRC / 17/31) koji je Vijeće za ljudska prava odobrilo Rezolucijom Ljudska prava i transnacionalne korporacije i druga poslovna poduzeća A / HRC / RES / 17/4. Vodeća načela posebno predviđaju da države trebaju provoditi zakone koji imaju za cilj ili imaju učinak zahtijevanje od poslovnih poduzeća da poštuju ljudska prava i povremeno procjenjuju primjerenost takvih zakona i rješavaju sve praznine; osigurati da drugi zakoni i politike koji uređuju stvaranje i trajno poslovanje poslovnih poduzeća, poput korporacijskog zakona, ne ograničavaju, već omogućuju poslovno poštivanje ljudskih prava; pružiti učinkovite smjernice poslovnim poduzećima o tome kako poštivati ljudska prava tijekom cijelog poslovanja; poticati i, gdje je to prikladno, zahtijevati od poslovnih poduzeća da komuniciraju kako se bave utjecajima na ljudska prava..

28. Podstavak 5.6. Priznaje ključni doprinos koji civilno društvo može dati u promociji Vodiča i poštivanju Vodiča. Stoga se preporučuje da države članice potiču organizacije civilnog društva i aktiviste da pomognu u širenju i primjeni Vodiča i oslanjaju se na njega zagovarajući provedbu standarda ljudskih prava i poštivanje istih.

Dodatak Preporuci CM / Rec (2014) 6

Vodič za ljudska prava za korisnike interneta

Uvod

29. Vodič se izravno obraća korisniku. To je alat za korisnika interneta koji je svaka osoba koja nema specijalizirano znanje o Internetu koje se temelji na obrazovanju ili osposobljavanju. Posebno se fokusira na sposobnost korisnika da upravlja svojim aktivnostima na Internetu (npr. Svojim identitetom, osobnim podacima). Trebali bi biti u potpunosti informirani o različitim izborima koje donose na Internetu koji mogu utjecati na njihova prava i slobode i posljedicama davanja pristanka na takve izbore. Trebali bi razumjeti ograničenja svojih prava. Trebali bi biti svjesni mehanizama zaštite koji im stoje na raspolaganju.

30. Vodič se temelji na ECHR-u i relevantnoj sudskoj praksi Suda. Također proizlazi iz drugih pravno obvezujućih instrumenata Vijeća Europe. Oslanjaju se i na druge instrumente, posebno na određene izjave i preporuke Odbora ministara. Vodič ne dovodi u pitanje izvršnost postojećih standarda ljudskih prava na temelju kojih je razrađen. Prava i slobode u Vodiču mogu se izvršiti prema pravnim instrumentima na temelju kojih su razrađeni. Vodič se poziva na postojeće standarde ljudskih prava i relevantne mehanizme za njihovo provođenje, a ne uspostavlja nova prava i slobode. Vodič nije ni iscrpno ni propisano objašnjenje standarda ljudskih prava. Primjerice, daljnja pojašnjenja o mogućim ograničenjima i uplitanju u ljudska prava i smjernice za pomoć korisnicima u suočavanju s nasiljem i zlostavljanjem na Internetu mogli bi zavrijediti daljnju pozornost kako bi pomogli korisnicima da razumiju svoja prava i kako bi zaštitili sebe i druge. Međutim, Vodič ostaje otvoren za ažuriranje kako bi išao u korak s novim standardima Vijeća Europe i sudskom praksom Suda kako se tehnologija razvija.

Pristup i nediskriminacija

31. Vodič naglašava načela i razmatranja za koja se smatra da su izravno povezana i općenito primjenjiva na sva ljudska prava i temeljne slobode sadržane u njemu, uključujući pristup Internetu i načelo nediskriminacije.
32. Iako pristup Internetu još nije formalno priznat kao ljudsko pravo (primjećujući razlike u nacionalnom kontekstu, uključujući domaće zakone i politike), on se smatra uvjetom i sposobnošću za slobodu izražavanja i druga prava i slobode¹³. Slijedom toga, prekid veze s internetskim korisnikom mogao bi negativno utjecati na izvršavanje njegovih / njegovih prava i sloboda, a mogao bi čak iznositi ograničenje prava na slobodu izražavanja, uključujući pravo na primanje i davanje informacija. Sud je izjavio da je Internet danas postao jedno od glavnih sredstava za ostvarivanje prava na slobodu izražavanja i informacija od strane pojedinaca. Sloboda izražavanja odnosi se ne samo na sadržaj informacija, već i na način njihovog širenja, jer svako ograničenje nametnuto potonjem nužno ometa pravo na primanje i davanje informacija. Takva ometanja mogu se prihvatiti samo ako ispunjavaju uvjete navedene u članku 10. stavku 2. EKLP-a kako ga tumači Sud.¹⁴ Mjera koja će imati utjecaja na dostupnost Interneta pojedinaca uključuje odgovornost države prema članku 10.¹⁵

¹³ Posebni izvjestitelj Ujedinjenih naroda za promicanje i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja, Frank La Rue naglasio je da je „Internet postao nezamjenjiv alat za ostvarivanje niza ljudskih prava, borbu protiv nejednakosti i ubrzanje razvoja i ljudskog prava napredak, osiguravanje univerzalnog pristupa Internetu trebao bi biti prioritet svih država. Svaka bi država stoga trebala razviti konkretnu i učinkovitu politiku, u dogovoru s pojedincima iz svih dijelova društva, uključujući privatni sektor i relevantna vladina ministarstva, kako bi Internet učinila široko dostupnim, dostupnim i pristupačnim svim segmentima stanovništva. “ “[B] u djelujući kao katalizator za pojedince u ostvarivanju svog prava na slobodu mišljenja i izražavanja, Internet također omogućuje ostvarenje niza drugih ljudskih prava” http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/a.hrc.17.27_en.pdf

¹⁴ Vidi napomenu 2 gore, § 50. Vidi također Autronic AG protiv Svicarske (br. 12726/87). U predmetu Khurshid Mustafa i Tarzibachi protiv Švedske br. 23883/06 Sud je utvrdio da tumačenje privatnog akta (ugovora) domaćeg suda uključuje odgovornost tužene države, proširujući tako opseg zaštite članka 10 na ograničenja koja nameću privatne osobe.

¹⁵ Vidi napomenu 2 gore, § 53.

33. S obzirom na ovu pozadinu, Vodič navodi da korisnici interneta ne smiju biti isključeni protiv njihove volje, osim kada o tome odlučuje sud. To se, međutim, ne bi trebalo shvatiti kao preduzimanje legitimnih mjera isključenja, kao u kontekstu obveza koje proizlaze iz ugovornih obveza. Korisnici interneta koji ne plaćaju svoje usluge mogu biti isključeni s interneta. Međutim, ovo bi trebala biti krajnja mjera. Štoviše, djeca mogu biti podvrgnuta ukidanju pristupa Internetu u kontekstu vršenja roditeljske kontrole nad korištenjem Interneta putem Interneta, ovisno o djetetovoj dobi i zrelosti.
34. Korisnici interneta trebali bi imati učinkovite pravne lijekove protiv mjera isključenja s interneta kada o tome ne odluči sud. To uključuje davatelje internetskih usluga koji informiraju korisnike interneta o osnovama i pravnom temelju mjere prekida veze i postupcima protiv kojih se može usprotiviti i zahtijevaju ponovnu uspostavu punog pristupa Internetu. Takvi se zahtjevi trebaju rješavati u razumnom roku. Štoviše, svaki korisnik interneta, u ostvarivanju svog prava na pravično suđenje, trebao bi biti u mogućnosti zatražiti preispitivanje mjere isključenja od nadležnog upravnog i / ili pravosudnog tijela. Ovi aspekti odgovarajućeg postupka sažeti su u posljednjem odjeljku Vodiča, koji nosi naslov „Učinkoviti pravni lijekovi“.
35. Pozitivna radnja ili mjere koje poduzimaju državna tijela kako bi osigurale da su svi povezani s Internetom druga je dimenzija pitanja pristupa Internetu. Odbor ministara Vijeća Europe preporučio je svojim državama članicama da promiču vrijednost javnih usluga Interneta.¹⁶ To se podrazumijeva kao „značajno oslanjanje ljudi na Internet kao ključni alat za njihove svakodnevne aktivnosti (komunikacija, informiranje, znanje, komercijalne transakcije) i legitimno očekivanje da će internetske usluge biti dostupne i pristupačne, sigurne, pouzdane i trajne.“ Ovaj odjeljak obavještava korisnika da bi trebao imati pristup internetu koji je pristupačan i nediskriminirajući.
36. Pravo na pristup internetskim sadržajima povezano je s pravom na primanje i prijenos informacija na Internetu kako je navedeno u članku 10. EKLJP-a.¹⁷ Odbor ministara Vijeća Europe potvrdio je da bi svaki korisnik interneta trebao imati najveći mogući pristup Internet sadržaji, aplikacije i usluge po njegovom / njezinom izboru, bez obzira nude li se besplatno, koristeći odgovarajuće uređaje po njegovom / njezinom izboru. Ovo je općenito načelo koje se obično naziva 'mrežna neutralnost' i koje bi se trebalo primjenjivati bez obzira na infrastrukturu ili mrežu koja se koristi za internetsku povezanost.¹⁸
37. Javne vlasti trebale bi uložiti razumne napore kako bi olakšale pristup Internetu određenim kategorijama pojedinaca, poput onih koji žive u udaljenim područjima i osoba s invaliditetom. To se temelji na načelu univerzalnog rada u zajednici utvrđenom u Preporuci br. R (99) 14 Odbora ministara u vezi s novim komunikacijskim i informacijskim uslugama.¹⁹ Naglašava da pojedinci koji žive u ruralnim ili zemljopisno udaljenim područjima ili oni s osobne s niskim primanjima ili posebnim potrebama ili invaliditetom mogu očekivati posebne mjere od javnih vlasti u vezi s njihovim pristupom internetu.

¹⁶ Vidi bilješku 9 gore, CM / Rec (2007) 16, odjeljak II.

¹⁷ Vidi bilješku 2 gore, § 50.

¹⁸ Izjava Odbora ministara o neutralnosti mreže, koju je Odbor ministara usvojio 29. rujna 2010. Vidi također, Direktivu 2002/21 / EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o zajedničkom regulatornom okviru za elektroničke komunikacije mreže i usluge, članak 8. stavak (4) g.

¹⁹ Vidi bilješku 9 gore, CM / Rec (2007) 16, dodatak odjeljak II; Preporuka br. R (99) 14 Odbora ministara državama članicama o univerzalnim uslugama u zajednici u vezi s novim komunikacijskim i informacijskim uslugama, načelo 1.

38. Očekivanja osoba s invaliditetom od jednakog i nediskriminirajućeg pristupa Internetu kakav uživaju i drugi korisnici interneta proizlaze iz instrumenata Vijeća Europe koji preporučuju državama članicama da poduzmu mjere za poticanje pružanja odgovarajućih sadržaja za pristup internetu i ICT-u od strane korisnika s invaliditetom.²⁰ Države članice trebale bi promicati pristupačan pristup imajući u vidu važnost dizajna, potrebu za podizanjem svijesti među tim osobama i skupinama, prikladnost i atraktivnost pristupa i usluga Internetu, kao i njihove prilagodljivost i kompatibilnost.²¹
39. Načelo nediskriminacije trebalo bi se primjenjivati na interakciju korisnika s javnim vlastima, pružateljima internetskih usluga, pružateljima pristupa sadržaju i drugim tvrtkama, korisnicima ili drugim skupinama korisnika. Četvrti stavak parafrazira članak 14. EKLJP-a i članak 1. Protokola 12. EKLJP-a, koji se odnose na zabranu diskriminacije.

Sloboda izražavanja i informacija

40. Ovaj se odjeljak odnosi na pravo na slobodu izražavanja zajamčeno člankom 10. EKLJP-a. Sud je u svojoj sudskoj praksi potvrdio da je članak 10. u potpunosti primjenjiv na Internet.²² Pravo na slobodu izražavanja uključuje pravo na slobodno izražavanje mišljenja, stavova, ideja i traženje, primanje i davanje informacija bez obzira na granice. Korisnici interneta trebali bi biti slobodni izraziti svoja politička uvjerenja, kao i svoja vjerska i nereligiozna stajališta. Potonje se odnosi na ostvarivanje prava na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti zajamčeno člankom 9. EKLJP-a. Sloboda izražavanja nije primjenjiva samo na „informacije“ ili „ideje“ koje se blago prihvaćaju ili se smatraju uvredljivima ili kao indiferentnost, već i na one koje vrijeđaju, šokiraju ili uznemiruju.²³
41. Ostvarivanje prava na slobodu izražavanja od strane korisnika Interneta mora se uravnotežiti s pravom na zaštitu ugleda. Sud je u nizu slučajeva utvrdio da je to pravo koje je zaštićeno člankom 8. EKLJP-a u pogledu poštivanja privatnog života.²⁴ Sud je utvrdio da su, u načelu, prava zajamčena člancima 8. i 10 zaslužuju jednako poštovanje. Smatra da tamo gdje se pravo na slobodu izražavanja uravnotežuje sa pravom na poštivanje privatnog života, relevantni kriteriji u vježi uravnoteženja uključuju sljedeće elemente: doprinos raspravi od općeg interesa, koliko je poznata dotična osoba, predmet izvješća, prethodno ponašanje dotične osobe, način dobivanja informacija i njihova istinitost, sadržaj, oblik i posljedice objave i ozbiljnost izrečene sankcije.²⁵ Stoga Vodič precizira da Korisnik interneta trebao bi s dužnom pažnjom voditi računa o ugledu drugih, uključujući njihovo pravo na privatnost.
42. Postoji izraz koji ne ispunjava uvjete za zaštitu prema članku 10. EKLJP, poput govora mržnje. Sud je utvrdio da su određeni oblici izražavanja koji predstavljaju govor mržnje ili koji negiraju temeljne vrijednosti EKLJP-a isključeni iz zaštite koju pruža članak 10. Suda.²⁶ S tim u vezi Sud primjenjuje članak 17. EKLJP-a. Iako ne postoji univerzalno prihvatljiva definicija govora mržnje, Odbor ministara Vijeća Europe izjavio je da će se pod pojmom "govor mržnje" podrazumijevati sve oblike izražavanja koji šire, potiču, promiču ili opravdavaju rasnu mržnju, ksenofobiju, -Semitizam ili drugi oblici mržnje utemeljeni na netoleranciji, uključujući: netrpeljivost izraženu agresivnim nacionalizmom i etnocentrizmom, diskriminaciju i neprijateljstvo prema manjinama, migrantima i ljudima imigrantskog podrijetla.²⁷ Stavak 2. odjeljka o slobodi izražavanja daje sažete informacije koje su formuliran jednostavnim jezikom za korisnika s obzirom na to da se govor mržnje ne bavi člankom 10. EKLJP-a. Ovaj odlomak ne pokušava pravno objasniti različite načine na koje bi se članak 10. i članak 17. EKLJP-a mogli primijeniti na govor mržnje. S obzirom na pravnu prirodu ovog razlikovanja, smatralo se da su informacije o ovom pitanju prikladnije za memorandum s objašnjenjima.

²⁰ Ibidem.

²¹ Vidi gornju bilješku 9. CM / Rec (2007) 16, Dodatak, odjeljak II..

²² Vidi bilješku 2 gore, §50.

²³ Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva, presuda od 7. prosinca 1976., serija A br. 24, para. 49

²⁴ Chauvy i drugi, br. 64915/01 st. 70; Pfeifer protiv Austrije, br. 12556/03, stavak 35; i Polanco Torres i Movilla Polanco protiv Španjolske, br. 34147/06, stavak 40.

²⁵ Delfi As protiv Estonije, br. 64569/09, § 78-81 (ovaj je slučaj prosljeđen Velikom vijeću Suda); Axel Springer AG protiv Njemačke br. 39954/08 § 89-95, i Von Hannover protiv Njemačke (br. 2), br. 40660/08 i 60641/08 §§ 108-113.

²⁶ Féret protiv Belgije br. 15615/07; Garaudy protiv Francuske br. 65831/01, 24.06.2003, odluka o dopuštenosti; Leroy protiv Francuske br. 36109/03; Jersild protiv Danske br. 15890/89; Vejdeland i drugi protiv Švedske br. 1813/07.

²⁷ Preporuka No. R (97) 20 Odbora ministara državama članicama o „Govoru mržnje“.

43. Korisnici imaju pravo na primanje i širenje informacija na Internetu, posebno na stvaranje, ponovnu upotrebu i distribuciju sadržaja putem Interneta. Sud je ispitao odnos između zaštite intelektualnog vlasništva i slobode izražavanja u odnosu na slučajeve kaznene osude zbog kršenja autorskih prava. Sud je takve osude smatrao ometanjem prava na slobodu izražavanja koje, da bi bilo opravdano, mora biti propisano zakonom, slijediti legitimni cilj zaštite prava drugih i smatrati se nužnim u demokratskom društvu.²⁸ Dijeljenje ili dopuštanje drugima da dijele datoteke na Internetu, čak i materijal zaštićen autorskim pravima i u svrhu ostvarivanja dobiti, pokriveno je pravom na primanje i davanje informacija kako je predviđeno člankom 10. EKLJP.²⁹ Ovo je pravo koje nije apsolutno, pa je stoga potrebno odvagnuti, s jedne strane, interes dijeljenja informacija s, s druge strane, interesom zaštite prava nositelja autorskih prava. Sud je naglasio da intelektualno vlasništvo koristi zaštitu koju pruža članak 1. Protokola uz EKLJP. Dakle, pitanje je uravnoteženja dvaju međusobno suprotstavljenih interesa koja oba štiti EKLJP.
44. Preporuka Odbora ministara državama članicama za promicanje vrijednosti javnih usluga Interneta uključuje posebne smjernice o mjerama i strategijama u vezi sa slobodom komunikacije i stvaranja na Internetu, bez obzira na granice. Posebno treba poduzeti mjere za olakšavanje, gdje je to prikladno, "ponovne upotrebe" internetskih sadržaja, što znači upotrebu postojećih izvora digitalnog sadržaja za stvaranje budućeg sadržaja ili usluga izvedenih na način koji je kompatibilan s poštivanjem prava intelektualnog vlasništva.³⁰
45. Stavak 4. daje opći pregled zahtjeva koje moraju ispunjavati ograničenja prava na slobodu izražavanja. Prema članku 10. EKLJP, države članice imaju primarnu dužnost da se ne miješaju u komunikaciju informacija između pojedinaca, bilo pravnih ili fizičkih osoba. Sud je potvrdio da učinkovito provođenje prava na slobodu izražavanja mogu zahtijevati i pozitivne mjere zaštite, čak u sferi odnosa među pojedincima. Odgovornost države može biti angažirana kao rezultat nedonošenja odgovarajućeg domaćeg zakonodavstva.³¹ Kršenje EKLJP također se može utvrditi kada se tumačenje pravnog akta od strane nacionalnog suda, bilo privatnog ugovora, javne isprave, zakonske odredbe ili upravne prakse, čini nerazumnim, proizvoljnim, diskriminirajućim ili, šire gledano, u neskladu s temeljna načela EKLJP-a.³²
46. Sloboda izražavanja nije apsolutno pravo i može se podložiti ograničenjima. Na miješanje u slobodu izražavanja mora se gledati kao na bilo koji oblik ograničenja koji proizlazi iz bilo kojeg tijela koje vrši javnu vlast i dužnosti ili djeluje u javnoj službi, poput sudova, tužiteljstva, policije, bilo kojeg tijela za provođenje zakona, obavještajnih službi, središnje ili mjesna vijeća, vladini odjeli, vojska koja donose odluke i javne profesionalne strukture..
47. U skladu s člankom 10. stavkom 2. EKLJP-a, svako miješanje mora biti propisano zakonom. To znači da zakon mora biti dostupan, jasan i dovoljno precizan da omogući pojedincima da reguliraju svoje ponašanje. Zakon bi trebao osigurati dovoljne zaštitne mjere protiv nasilnih restriktivnih mjera, uključujući učinkovitu kontrolu suda ili drugog neovisnog sudskog tijela.³³ Uplitanje također mora težiti legitimnom cilju u interesu nacionalne sigurnosti, teritorijalnog integriteta ili javne sigurnosti, za sprečavanje nereda ili zločina, za zaštitu zdravlja ili morala, za zaštitu ugleda ili prava drugih, sprečavanje otkrivanja povjerljivo primljenih podataka ili za održavanje autoriteta i nepristranosti pravosuđa. Ovaj je popis iscrpan, ali njegovo tumačenje i opseg evoluiraju prema sudskoj praksi Suda.

Uplitanje može biti neophodno i u demokratskom društvu, što znači da treba dokazati da postoji hitna društvena potreba za njim, da slijedi legitimni cilj i da je najmanje restriktivno sredstvo za postizanje tog cilja.³⁴ Ovi zahtjevi sažeti su na jeziku koji je dostupan korisniku, tj. bilo koja ograničenja slobode izražavanja ne smiju biti proizvoljna i moraju težiti legitimnom cilju u skladu s EKLJP, kao što su, između ostalog, zaštita nacionalne sigurnosti ili javnog poretka, javno zdravlje ili morala i mora se pridržavati zakona o ljudskim pravima.

²⁸ Neij and Sunde Kolmisoppi v. Sweden no.40397/12. See also Ashby Donald and others v. France, no. 36769/08 § 34.

²⁹ Ibidem.

³⁰ See note 9 above, CM/Rec(2007)16, Appendix, section III, second indent.

³¹ Vgt Verein gegen Tierfabriken v. Switzerland, no. 24699/94, § 45.

³² See Khurshid Mustafa and Tarzibachi v. Sweden no 23883/06 § 33; Plaand Puncernau v. Andorra, no. 69498/01, § 59, ECHR 2004-VIII.

³³ See note 2 above, § 64.

³⁴ Ibidem. § 66-70.

48. Detaljnije informacije o jamstvima koja bi se trebala pružiti korisnicima Interneta kada postoje ograničenja prava na slobodu izražavanja na mreži sadržani su u sljedećim odlomcima memoranduma. Blokiranje i filtriranje primjeri su takvih ograničenja koja mogu predstavljati kršenje slobode izražavanja. Neka se opća načela u vezi s blokiranjem i filtriranjem temelje na sudskoj praksi ili drugim relevantnim standardima koje je usvojio Odbor ministara³⁵.
49. Opće mjere blokiranja ili filtriranja u cijeloj zemlji mogu poduzeti državna tijela samo ako se filtriranje odnosi na specifičan i jasno prepoznatljiv sadržaj na temelju odluke o nezakonitosti koju donosi nadležno nacionalno tijelo koje neovisni i nepristrani sud ili regulatorno tijelo može pregledati u skladu sa zahtjevima članka 6. EKLJP-a.³⁶ Državna tijela trebala bi osigurati da se svi filtri procijene i prije i tijekom njihove primjene kako bi se osiguralo njihove su učinci proporcionalni svrsi ograničenja i stoga nepohodni u demokratskom društvu kako bi se izbjeglo neopravdano blokiranje sadržaja.³⁷
50. Mjere poduzete za blokiranje određenih internetskih sadržaja ne smiju se proizvoljno koristiti kao sredstvo općeg blokiranja podataka na Internetu. Ne smiju imati kolateralni učinak u činjenju da velike količine informacija čine nepristupačnim, a time bitno ograničavaju prava korisnika Interneta.³⁸ Oni bi trebali biti propisani zakonom. Trebala bi postojati stroga kontrola opsega blokiranja i učinkovita sudska kontrola kako bi se spriječila bilo kakva zlouporaba ovlasti.³⁹ Sudska revizija takve mjere trebala bi izvagati konkurentne interese koji su u pitanju, uspostaviti ravnotežu između njih i utvrditi postoji li manje -dostupne mjere mogu se poduzeti kako bi se blokirao pristup određenim internetskim sadržajima.⁴⁰ Gore spomenuti zahtjevi i načela ne sprečavaju ugradnju filtera za zaštitu maloljetnika na određenim mjestima na kojima maloljetnici pristupaju Internetu, poput škola ili knjižnica.⁴¹
51. Filtriranje i deindeksacija internetskog sadržaja putem pretraživača povlači rizik od kršenja slobode izražavanja korisnika Interneta. Tražilice imaju slobodu indeksiranja i indeksiranja podataka dostupnih na World Wide Webu. Ne bi trebali biti obvezni proaktivno nadgledati svoje mreže i usluge kako bi otkrili moguće ilegalne sadržaje i ne bi trebali provoditi nikakve ex-ante aktivnosti filtriranja ili blokiranja, osim ako to ne nalaže sudski nalog ili nadležno tijelo. Deindeksacija ili filtriranje određenih web stranica na zahtjev državnih tijela trebali bi biti transparentni, usko prilagođeni i redovito pregledavani podliježući zahtjevima propisanog postupka.⁴²
52. Ovaj odjeljak također identificira neka od jamstava koja bi korisnici interneta trebali dobiti kada se primjenjuju ograničenja, usredotočujući se posebno na informacije korisniku i mogućnosti osporavanja tih ograničenja. Na to se upućuje u preporuci Odbora ministara Vijeća Europe o mjerama filtriranja i blokiranja.⁴³ Internetskim korisnicima treba dati informacije o tome kada je filtriranje aktivirano, zašto je filtrirana određena vrsta sadržaja i kako bi razumjeli kako i prema kojim kriterijima filtriranje djeluje (na primjer crni popisi, bijeli popisi, blokiranje ključnih riječi, sadržaj ocjenjivanje, deindeksacija ili filtriranje određenih web stranica ili sadržaja putem pretraživača). Trebali bi dobiti kratke informacije i smjernice u vezi s ručnim nadjačavanjem aktivnog filtera, odnosno s kime se obratiti kada se čini da je sadržaj neopravdano blokiran i načinima koji mogu dopustiti nadjačavanje filtera za određenu vrstu sadržaja ili web stranice. Korisnici bi trebali dobiti učinkovita i lako dostupna sredstva regresa i pravnih lijekova, uključujući suspenziju filtera, u slučajevima kada korisnici tvrde da je sadržaj neopravdano blokiran.

³⁵ Recommendation CM/Rec(2008)6 of the Committee of Ministers to member States on measures to promote the respect for freedom of expression and information with regard to Internet filters, see Appendix, part III, ii. See also, note 1 above.

³⁶ Ibid. CM/Rec(2008)6, see Appendix, part III, iv.

³⁷ Ibid.

³⁸ See note 2 above, § 52: 66- 68 and Committee of Ministers Declaration on Freedom of Communication on the Internet

³⁹ Ibid. note 2 above, § 64. Association Ekin v. France, n° 39288/98

⁴⁰ Ibid. note 2 above § 64-66.

⁴¹ See Declaration on Freedom of Communication on the Internet, principle 3.

⁴² See Recommendation CM/Rec(2012)3 of the Committee of Ministers to member States on the protection of human rights with regard to search engines, Appendix, part III.

⁴³ See note 34 above, CM/Rec(2008)6, see Appendix, part I; Ibid, CM/Rec(2012)3, Appendix, part III.

53. Moguće je da tvrtke, poput društvenih mreža, uklanjaju sadržaj koji su stvorili i učinili dostupnim korisnici interneta. Te tvrtke mogu također deaktivirati korisničke račune (npr. Profil korisnika ili prisutnost na društvenim mrežama) opravdavajući svoje postupke zbog nepridržavanja njihovih uvjeta i pravila korištenja usluge. Takve bi radnje mogle predstavljati uplitanje u pravo na slobodu izražavanja i pravo na primanje i širenje informacija ukoliko nisu ispunjeni uvjeti članka 10. stavka 2. EKLJP-a kako ih Sud tumači.⁴⁴
54. Prema Vodećim načelima Ujedinjenih naroda o poslovanju i poslovanju s ljudskim pravima (koja nisu obvezujući instrument), poduzeća su odgovorna za poštivanje ljudskih prava, što zahtijeva od njih da izbjegavaju uzrokovati ili doprinose negativnim utjecajima na ljudska prava i osiguravaju ili surađivati u sanaciji takvih utjecaja. Dužnost zaštite i omogućavanja pristupa učinkovitom pravnom lijeku u osnovi je na državama. To se ponavlja u paragrafu 5 odjeljka Sloboda izražavanja. Društvena odgovornost pružatelja internetskih usluga uključuje predanost borbi protiv govora mržnje i drugog sadržaja koji potiče na nasilje ili diskriminaciju. Pružatelji internetskih usluga trebaju biti pažljivi na upotrebu izraza i uredničke reakcije na njih motivirani rasističkim, ksenofobnim, antisemitskim, ženomrzavskim, seksističkim (uključujući i lezbijске homoseksualce i transrodne osobe) ili druge pristranosti.⁴⁵ Ovi bi pružatelji usluga također trebali budite spremni pomoći korisnicima interneta u prijavljivanju sadržaja ili izražavanja stavova i / ili ponašanja koje se mogu smatrati nezakonitim.⁴⁶
55. Vodič upozorava korisnike Interneta da pružatelji internetskih usluga koji hostiraju korisnički stvoreni sadržaj imaju pravo vršiti različite razine uređivačke prosudbe o sadržaju na njihovim uslugama.⁴⁷ Ne dovodeći u pitanje njihovu uređivačku slobodu, trebali bi osigurati da korisnici internetskih prava imaju pravo na tražiti, primiti i prenositi podatke ne krši se u skladu s člankom 10. EKLJP-a.⁴⁸ To znači da svako ograničenje korisničkog sadržaja treba biti specifično, opravdano u svrhu ograničenja i priopćeno dotičnom korisniku interneta.
56. Korisnik interneta trebao bi biti u mogućnosti donijeti informiranu odluku hoće li koristiti internetsku uslugu ili ne. U praksi, korisnik interneta trebao bi biti u potpunosti informiran o svim predviđenim mjerama za uklanjanje sadržaja koji je on / on stvorio ili za deaktiviranje njegovog / njegovog računa prije nego što se oni poduzmu.⁴⁹ Korisnicima interneta također bi trebao biti omogućen pristup (na jeziku koji korisnik razumije), jasne i precizne informacije o činjenicama i osnovama za poduzimanje mjera za uklanjanje sadržaja i deaktiviranje računa. To uključuje pravne odredbe na kojima se temelje i ostale elemente koji se koriste za procjenu proporcionalnosti i legitimnosti cilja kojem se teži. Oni bi također trebali biti u mogućnosti zatražiti pregled uklanjanja sadržaja i / ili deaktiviranje računa, izvršen u razumnom roku i podložan mogućnosti podnošenja žalbe na odluku nadležnom upravnom i / ili pravosudnom tijelu.

⁴⁴ Recommendation CM/Rec (2011)7 of the Committee of Ministers to member States on a new notion of media, §. 7, Appendix, § 15; 44-47; 68 -69 ; Recommendation CM/Rec(2012)4 of the Committee of Ministers to member States on the protection of human rights with regard to social networking services, § 3.

⁴⁵ Ibid., CM/Rec (2011)7, § 91.

⁴⁶ Ibid., CM/Rec(2012)4, II/10.

⁴⁷ Ibid., CM/Rec (2011)7, § 18; 30-31.

⁴⁸ Ibid., CM/Rec (2011)7, § 7, 2nd indent.

⁴⁹ See Account Deactivation and Content Removal: Guiding Principles and Practices for Companies and Users, by Erica

Newland, Caroline Nolan, Cynthia Wong, and Jillian York , available at:

http://cyber.law.harvard.edu/sites/cyber.law.harvard.edu/files/Final_Report_on_Account_Deactivation_and_Content_Removal.p.d.f

57. Šesti podstavak odnosi se na pitanje anonimnosti. To se temelji na sudskoj praksi Suda, Budimpeštanskoj konvenciji i drugim instrumentima Odbora ministara. Sud je razmotrio pitanje povjerljivosti internetskih komunikacija u slučaju koji uključuje dopust države članice Vijeća Europe da prisili davatelja internetskih usluga da otkrije identitet osobe koja je na web mjestu za internetske veze pronašla nepristojni oglas koji se odnosi na maloljetnicu. Sud je zaključio da, iako su sloboda izražavanja i povjerljivost komunikacija primarni razlozi, a korisnici telekomunikacijskih i internetskih usluga moraju imati jamstvo da će se poštivati njihova privatnost i sloboda izražavanja, takvo jamstvo ne može biti apsolutno i povremeno mora donijeti, drugim legitimnim imperativima, poput sprečavanja nereda ili zločina ili zaštite prava i sloboda drugih. Država ima pozitivnu obvezu osigurati okvir koji usklađuje one konkurentske interese.⁵⁰
58. Budimpeštanska konvencija ne inkriminira upotrebu računalne tehnologije u svrhe anonimne komunikacije. Prema njegovom objašnjenju, „izmjena podataka o prometu u svrhu olakšavanja anonimnih komunikacija (npr. Aktivnosti anonimnih remailer sustava) ili izmjena podataka u svrhe sigurnih komunikacija (npr. Šifriranje) trebala bi se u načelu smatrati legitimnom zaštitom privatnosti i, prema tome, smatrat će se poduzetima s pravom. Međutim, stranke [Budimpeštanske konvencije] možda će htjeti kriminalizirati određene zloporabe povezane s anonimnim komunikacijama, poput onih u kojima su informacije o zaglavlju paketa promijenjene kako bi se prikrilo identitet počinitelja u počinjenju kaznenog djela.“⁵¹
59. Komitet ministara Vijeća Europe potvrdio je načelo anonimnosti u svojoj Deklaraciji o slobodi komunikacije na Internetu.⁵² Sukladno tome, kako bi osigurale zaštitu od mrežnog nadzora i povećale slobodu izražavanja, države članice Vijeća Europe trebale bi poštovati volju korisnika interneta da ne otkrivaju svoj identitet. Međutim, poštivanje anonimnosti ne sprječava države članice da poduzmu mjere kako bi pronašle odgovorne za kaznena djela, u skladu s nacionalnim pravom, Europskom konvencijom o ljudskim pravima i drugim međunarodnim sporazumima na području pravosuđa i policije.

Okupljanje, udruživanje i sudjelovanje

60. Pravo na slobodu okupljanja i udruživanja sadržano je u članku 11. EKLJP. Također se odnosi na načela koja je Sud utvrdio u vezi s zaštitom političkog govora, posebno da prema članku 10. stavku 2. EKLJP postoji malo prostora za ograničenja političkog govora ili rasprave o pitanjima od javnog interesa.⁵³
61. Korisnik ima pravo na mirno okupljanje i druženje s drugima koristeći Internet. To uključuje formiranje, pridruživanje, mobilizaciju i sudjelovanje u društvenim skupinama i skupštinama, kao i u sindikatima pomoću alata utemeljenih na Internetu. To također uključuje, na primjer, potpisivanje peticije za sudjelovanje u kampanji ili drugim oblicima građanskog djelovanja. Korisnik bi trebao imati slobodu izbora alata za ostvarivanje prava poput web stranica, aplikacija ili drugih usluga. Ostvarivanje ovog prava nije uvjetovano formalnim priznavanjem društvenih skupina i okupljanja od strane javnih vlasti.
62. Pravo na prosvjed jednako se primjenjuje na mreži i izvan nje. Prosvjedi koji imaju posljedice za širu javnost, poput prekida ili blokiranja pristupa prostorijama, spadaju u ograničenja ostvarivanja slobode okupljanja u skladu s člankom 11. EKLJP-a. Međutim, to ne mora uvijek biti slučaj kada takva radnja dovede do prekida internetskih usluga, poput neovlaštenog pristupa određenoj web stranici ili ograničenom internetskom prostoru ili rukovanju digitalnim sadržajem bez odobrenja. U konačnici, važno je upozoriti korisnika da sloboda i posljedice internetskih prosvjeda, koji izazivaju poremećaj, možda neće biti tako slobodno prihvaćeni.

⁵⁰ K.U. v. Finland, no. 2872/02 § 49.

⁵¹ Budapest Convention on Cybercrime, Article 2, Explanatory Report, §. 62.

⁵² See Declaration on Freedom of Communication on the Internet, Principle 7.

⁵³ Wingrove v. the United Kingdom, 25 November 1996, § 58, Reports 1996-V.

63. Internet je postao sredstvo građanima za aktivno sudjelovanje u izgradnji i jačanju demokratskih društava. Odbor ministara preporučio je da njegove države članice trebaju razviti i provoditi strategije za e-demokraciju, e-sudjelovanje i e-upravu koristeći informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) u demokratskim procesima i raspravama, kako u odnosima između javnih vlasti i civilnog društva kao i u pružanju javnih usluga.⁵⁴
64. To uključuje slobodu sudjelovanja u lokalnim, nacionalnim i globalnim raspravama o javnoj politici, zakonodavnim inicijativama, kao i u nadzoru procesa donošenja odluka, uključujući pravo na potpisivanje peticija korištenjem IKT-a tamo gdje postoje. To se temelji na preporukama Odbora ministara državama članicama da potiču upotrebu ICT-a od strane građana (uključujući internetske forume, web dnevnik, političke chatove, trenutne poruke i druge oblike komunikacije između građana) kako bi se uključili u demokratska razmatranja, e-aktivizam i e-kampanje, iznose svoje zabrinutosti, ideje i inicijative, promiču dijalog i raspravu s predstavnicima i vladom te promatraju dužnosnike i političare u pitanjima od javnog interesa.

Privatnost i zaštita podataka

65. Pravo na poštovanje obiteljskog i privatnog života sadržano je u članku 8. EKLJP. To se pravo dodatno tumači sudskom praksom Suda, a nadopunjuje i pojačava Konvencijom Vijeća Europe 108.
66. Privatni život je pojam koji nije podložan iscrpnoj definiciji. Sud je naglasio da članak 8. obuhvaća širok spektar interesa, naime privatni i obiteljski život, dom i korespondenciju, uključujući poštu, telefonske komunikacije⁵⁵ i e-poštu na radnom mjestu. Privatni život povezan je s pravom osobe na svoju sliku⁵⁶, na primjer fotografijama i videoisječcima. Također se tiče identiteta i osobnog razvoja osobe, prava na uspostavljanje i razvoj odnosa s drugim ljudskim bićima. Također su obuhvaćene djelatnosti profesionalne ili poslovne prirode.⁵⁷
67. Mnoge će aktivnosti korisnika uključivati neki oblik automatske obrade osobnih podataka; primjeri uključuju upotrebu preglednika, e-pošte, trenutnih poruka, glasovnih internetskih protokola, društvenih mreža i tražilica, kao i usluge pohrane podataka u oblaku. Konvencija 108 obuhvaća sve radnje izvršene na Internetu, kao što su prikupljanje, pohrana, izmjena, brisanje i pronalaženje ili širenje ili osobni podaci.⁵⁸
68. Postoje načela i pravila koja bi trebala poštovati javna tijela i privatne tvrtke koje se bave obradom osobnih podataka. Potrebno je da korisnik bude svjestan i razumije što i kako se obrađuju njegovi podaci i može li se poduzeti radnja u vezi s tim, na primjer da zatraži ispravak ili brisanje podataka. Prema Konvenciji 108, osobni podaci moraju se prikupljati i obrađivati pošteno i zakonito te pohranjivati u određene i legitime svrhe. Mora biti primjeren, relevantan i ne smije biti pretjeran u odnosu na svrhe zbog kojih se pohranjuju, točan i, po potrebi, ažuriran, čuvati na način koji omogućuje identifikaciju osobe čiji se osobni podaci obrađuju i više ne nego što je potrebno u svrhu u koju se ti podaci pohranjuju.⁵⁹
69. Naglasak je stavljen na dva posebna načela obrade osobnih podataka: zakonitost obrade i pristanak korisnika. Korisnik mora biti obaviješten da se podaci mogu obrađivati samo kada je to propisano zakonom i kada je na to pristao, na primjer pristajanjem na uvjete korištenja internetske usluge.

⁵⁴ See note 9 above, CM/Rec(2007)16, Appendix, part I.

⁵⁵ *Klass and Others v. Germany*, no 5029/71, §41.

⁵⁶ *Von Hannover v. Germany* (no. 2), nos. 406⁰⁰/08 and 60641/08 §§ 108-113. *Sciaccia v. Italy*, no. 50774/99, § 29.

⁵⁷ *Rotaru v Romania* (no. 28341/95); *P.G. and J.H. v the UK* (no. 44787/98); *Peck v. UK* (no. 44647/98); *Perry v. UK* (no. 63737/00); *Amann v. Switzerland* (no. 27798/95).

⁵⁸ See Convention 108, Article 2.

⁵⁹ Convention for the Protection of Individuals with Regards to Automatic Processing of Personal Data (ETS No.108).

70. Trenutno se raspravlja o slobodnom, specifičnom, informiranom i izričitom (nedvosmislenom) pristanku osobe na obradu osobnih podataka na Internetu kako bi se on integrirao u Konvenciju 108.⁶⁰ Na informirani pristanak govori se u Preporuci CM / Rec (2012) 4 Odbora ministara državama članicama o zaštiti ljudskih prava s obzirom na usluge socijalnih mreža. Društvene mreže trebale bi osigurati informirani pristanak svojih korisnika prije nego što se njihovi osobni podaci šire ili dijele s drugim kategorijama ljudi ili tvrtki ili koriste na načine koji nisu potrebni za određene svrhe za koje su izvorno prikupljeni. Kako bi osigurali pristanak korisnika, trebali bi moći "omogućiti" širi pristup svojim osobnim podacima od strane trećih strana (npr. Kada se aplikacije trećih strana upravljaju na društvenoj mreži). Jednako tako, korisnici bi također trebali moći povući svoj pristanak.
71. Važno je napomenuti Preporuku CM / Rec (2010) 13 Odbora ministara državama članicama o zaštiti pojedinaca u pogledu automatske obrade osobnih podataka u kontekstu profiliranja. To se podrazumijeva kao tehnika automatske obrade podataka koja se sastoji od primjene profila na pojedinca radi donošenja odluka koje se tiču njega ili u svrhu analize ili predviđanja njegovih osobnih preferencija, ponašanja i stavova. Na primjer, osobni podaci korisnika interneta mogu se prikupljati i obrađivati u kontekstu njegove / njezine interakcije s web mjestom ili aplikacijom ili u kontekstu pregledavanja interneta tijekom vremena i na različitim web mjestima (npr. Prikupljanjem podataka na stranicama i posjeđeni sadržaj, vremena posjeta, što se tražilo, što se kliknulo). 'Kolačići' su jedno od sredstava koje se koristi za praćenje pregledavanja korisnika; to se postiže pohranjivanjem informacija u korisničku opremu koja ih kasnije preuzima. Preporuka predviđa pravo internetskih korisnika na pristanak na upotrebu osobnih podataka u svrhu profiliranja i pravo na povlačenje takvog pristanka.⁶¹
72. Prava korisnika interneta na informacije u vezi s obradom njegovih osobnih podataka spominju se u različitim instrumentima Vijeća Europe. Konvencija 108 predviđa da bi nositelju podataka trebala omogućiti utvrđivanje postojanja obrade njegovih osobnih podataka od strane bilo koje fizičke ili pravne osobe, glavne svrhe obrade, kao i identitet i uobičajeno prebivalište ili glavno mjesto poslovanja tvrtke obrađivačkog subjekta i da u razumnim intervalima i bez pretjeranog odgađanja ili troškova pribavi potvrdu o tome jesu li osobni podaci koji se odnose na njega / njega, kao i da mu se takvi podaci priopćavaju u razumljivom obliku.⁶²
73. Informacije o korisnicima također se navode u Preporuci CM / Rec (2012) 4 Odbora ministara državama članicama o zaštiti ljudskih prava s obzirom na usluge socijalnih mreža. Korisnici interneta na društvenim mrežama trebaju biti informirani na jasan i razumljiv način o svakoj promjeni uvjeta usluge i uvjeta korištenja davatelja usluga. To uključuje i druge radnje, poput instaliranja aplikacija trećih strana koje uključuju rizike za privatnost korisnika; zakon koji je primjenjiv u izvršavanju usluga društvenih mreža i s tim u vezi obradi njihovih osobnih podataka; posljedice otvorenog pristupa (vremenski i zemljopisno) njihovim profilima i komunikacijama, posebno objašnjavajući razlike između privatne i javne komunikacije i posljedice objavljivanja informacija, uključujući neograničeni pristup i prikupljanje podataka od strane trećih strana ; i - potreba za prethodnim pristankom drugih ljudi prije nego što objave svoje osobne podatke, uključujući audio i video sadržaje, u slučajevima kada su proširili pristup izvan samoodabranih kontakata. Korisnicima Interneta također bi se trebale dati određene informacije u vezi s logikom koja podupire obradu osobnih podataka koja se koristi za pripisivanje profila njemu i svrhama profiliranja.
74. Korisnici Interneta trebali bi moći vršiti kontrolu nad svojim osobnim podacima kako je razvijeno u Konvenciji 108, posebno pravom na isprakov ili brisanje podataka koji su obrađeni u suprotnosti sa zakonom i pravom na pravni lijek ako zahtjev za potvrdu ili , ovisno o slučaju, ne poštuje se gore navedena komunikacija, isprakov ili brisanje.⁶³

⁶⁰ The Consultative Committee of the Convention for the Protection of Individuals with Regards to Automatic Processing of Personal Data (ETS No.108) has made a number of proposals to modernise this convention (T-PD(2012)4Rev3_en). One of the proposals focuses on the consent of the person whose personal data are processed as a pre-condition for such processing "Each Party shall provide that data processing can be carried out on the basis of the free, specific, informed and [explicit, unambiguous] consent of the data subject or of some legitimate basis laid down by law."

⁶¹ Recommendation CM/Rec(2010)13 of the Committee of Ministers to member States on the protection of individuals with regard to automatic processing of personal data in the context of profiling, section 5.

⁶² Convention 108, Article 8.

⁶³ See note 60 above, Article 8.

75. Preporuka Odbora ministara CM / Rec (2012) 3 Odbora ministara državama članicama o zaštiti ljudskih prava s obzirom na tražilice, odnosi se na niz mjera koje pružatelji mogu poduzeti kako bi zaštitili privatnost svojih korisnika . To uključuje zaštitu osobnih podataka od nezakonitog pristupa trećih strana i sheme obavijesti o kršenju podataka. Mjere bi također trebale uključivati "end-to-end" šifriranje komunikacije između korisnika i davatelja usluga tražilice. Uzajamna korelacija podataka koji potječu iz različitih usluga / platformi koje pripadaju dobavljaču tražilice može se dogoditi samo ako je korisnik dao nedvosmisleni pristanak za tu određenu uslugu. Korisnici bi trebali moći pristupiti, ispraviti i izbrisati svoje podatke prikupljene tijekom korištenja takvih usluga, uključujući bilo koji profil stvoren, na primjer za potrebe izravnog marketinga.⁶⁴
76. Društvene mreže također bi trebale pomoći korisnicima u upravljanju i zaštiti njihovih podataka, posebno u:
- zadane postavke prilagođene privatnosti za ograničavanje pristupa kontaktima koje je korisnik identificirao i odabrao. To uključuje prilagodbe njihovih postavki privatnosti i odabira razine javnog pristupa njihovim podacima;
 - poboljšana zaštita osjetljivih podataka, poput biometrijskih podataka ili pristupa prepoznavanju lica, koji se prema zadanim postavkama ne bi trebali aktivirati;
 - sigurnost podataka od nezakonitog pristupa osobnim podacima korisnika od strane trećih strana, uključujući end-to-end šifriranje komunikacije između korisnika i društvenih mreža. Korisnici bi se trebali informirati o kršenjima sigurnosti njihovih osobnih podataka kako bi mogli poduzimati preventivne mjere kao što su promjena lozinki i pažnja na njihove financijske transakcije (na primjer kada društvene mreže posjeduju podatke o banci ili kreditnoj kartici);
 - dizajn privatnosti, koji se bavi potrebama zaštite podataka u fazi koncepcije njihovih usluga ili proizvoda, i kontinuirano procjenjuje utjecaj promjena na postojeće usluge na privatnost;
 - zaštita ne-korisnika društvenih mreža suzdržavanjem od prikupljanja i obrade njihovih osobnih podataka, na primjer adresa e-pošte i biometrijskih podataka. Korisnike treba upoznati s obvezama koje imaju prema drugim pojedincima, a posebno da objavljuvanje osobnih podataka povezanih s drugim ljudima treba poštivati prava tih pojedinaca.⁶⁵
77. Prije nego što se ukine račun korisnika društvene mreže, on / ona bi trebao moći lako i slobodno premjestiti svoje podatke na drugu uslugu ili uređaj u uporabljivom formatu. Po prestanku, svi podaci korisnika i o njemu trebaju se trajno ukloniti s medija za pohranu usluge društvene mreže. Uz to, korisnici Interneta trebali bi biti u mogućnosti donositi informirane odluke o svom internetskom identitetu, uključujući upotrebu pseudonima. U slučaju da usluga društvene mreže zahtijeva stvarnu registraciju identiteta, objava tog stvarnog identiteta na Internetu za korisnike bi trebala biti neobavezna. To ne sprječava tijela za provođenje zakona da dobiju pristup stvarnom identitetu korisnika kada je to potrebno i podložno odgovarajućim pravnim zaštitnim mjerama koje jamče poštivanje temeljnih prava i sloboda.
78. U kontekstu profiliranja, korisnik bi također trebao imati prigovor na upotrebu njegovih osobnih podataka u svrhu profiliranja i prigovoriti odluci donesenoj isključivo na osnovi profiliranja koja ima pravne učinke na njega / nju ili značajno utječe na njega, osim ako to nije predviđeno zakonom kojim su propisane mjere za zaštitu legitimnih interesa korisnika, posebno dopuštajući mu da iznese svoje stajalište i ukoliko odluka nije donesena tijekom izvršavanje ugovora i pod uvjetom da postoje mjere za zaštitu legitimnih interesa korisnika interneta.⁶⁶

⁶⁴ See CM/Rec(2012)3, in particular Appendix, part II.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Recommendation CM/Rec(2010)13 of the Committee of Ministers to member States on the protection of individuals with regard to automatic processing of personal data in the context of profiling , section 5.

79. Prava korisnika Interneta nisu apsolutna, stoga upućivanje na riječ "općenito" u trećem podstavku. Odstupanja su dopuštena kada je to predviđeno zakonom i predstavlja nužnu mjeru u demokratskom društvu u interesu: (a) zaštite državne sigurnosti, javne sigurnosti, monetarnih interesa države ili suzbijanja kaznenih djela; i (b) zaštitu subjekta podataka ili prava i slobode drugih. Ograničenja u ostvarivanju predviđenih prava mogu se zakonom predvidjeti u vezi s automatiziranim datotekama osobnih podataka koje se koriste za statistiku ili u znanstveno-istraživačke svrhe kada očito ne postoji rizik od povrede privatnosti subjekta podataka.⁶⁷
80. Presretanje se odnosi na preslušavanje, praćenje ili nadzor sadržaja komunikacija, osiguravanje sadržaja podataka pristupom i korištenjem računalnog sustava ili posredno korištenjem elektroničkih uređaja za prisluškivanje ili prisluškivanje. Presretanje također može uključivati snimanje.⁶⁸ Pravo na poštivanje povjerljivosti korespondencije i komunikacija sadržano je u članku 8. EKLP-a, koji je Sud dalje tumačio. Koncept dopisivanja obuhvaća poštu i telekomunikacije⁶⁹, kao i e-poštu poslanu u radnom kontekstu⁷⁰. Očekuje se da će se tumačenje ovog koncepta razvijati kako bi išlo u korak s razvojem tehnologije koja može donijeti druge oblike komunikacije na Internetu, poput poruka e-pošte (u širem kontekstu), razmjene trenutnih poruka ili drugih u sferi članka 8 zaštita.
81. U nastavku su navedena neka opća načela koja su potvrđena u sudskoj praksi u vezi s presretanjem i nadzorom komunikacija u ne-internetskim slučajevima i slučajevima koji uključuju miješanje državnih vlasti. Ova načela pružaju opće smjernice i reference za moguću buduću primjenu na internetske komunikacije.
82. Presretanje dopisivanja i telekomunikacija ometaju pravo na privatni život i podliježu uvjetima iz članka 8. stavka 2. EKLP-a. Samo postojanje zakona koji dopušta nadzor telekomunikacija može se smatrati ometanjem prava na privatni život. Zakon koji uspostavlja sustav nadzora prema kojem sve osobe u dotičnoj zemlji mogu potencijalno nadzirati poštu i telekomunikacije, izravno utječe na sve korisnike ili potencijalne korisnike poštanskih i telekomunikacijskih usluga u toj zemlji. Sud je, dakle, prihvatio da pojedinac pod određenim uvjetima može tvrditi da je žrtva povrede uzrokovane pukim postojanjem tajnih mjera ili zakona koji to dopušta, a da ne mora tvrditi da su se takve mjere zapravo primjenjivale na njega ili nju.⁷¹
83. Presretanje mora imati zakonsku osnovu i biti neophodno u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti ili ekonomske dobrobiti zemlje, radi sprečavanja nereda ili kriminala, radi zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih, kako je predviđeno člankom 8. EKLP-a. Sud je razvio sljedeća opća načela s posebnim osvrtom na zahtjeve koje zakon, koji predviđa tajne mjere nadzora prepiske i komunikacija od strane javnih vlasti, treba ispuniti.
- Predvidljivost - zakon mora biti dostupan dotičnoj osobi koja mora predvidjeti posljedice njegove primjene na njega. Zakon također mora biti formuliran s dovoljno jasnoće i preciznosti da građanima pruži adekvatnu naznaku uvjeta i okolnosti u kojima su vlasti ovlaštene pribjeći ovom tajnom i potencijalno opasnom uplitanju u pravo na poštivanje privatnog života i prepiske.⁷²

⁶⁷ Convention 108, Article 9.

⁶⁸ See Explanatory Report to the Budapest Convention, para.53.

⁶⁹ Association for European Integration and Human Rights and Ekmidzhiev v. Bulgaria no. 62540/00 § 58; Klass and Others v. Germany no 5029/71, Malone v. the United Kingdom, no 8691/79 and Weber and Saravia v. Germany, no 54934/00.

⁷⁰ See Copland v. UK, no 62617/00.

⁷¹ Klass and Others, no 5029/71 §§ 30-38; Malone v. the United Kingdom no 8691/79§ 64; and Weber and Saravia v. Germany no. 54934/00, §§ 78 and 79, Association for European Integration and Human Rights and Ekmidzhiev v. Bulgaria no. 62540/00 § 58, § 69-70.

⁷² Malone v. the United Kingdom, no 8691/79 § 67; Valenzuela Contreras v. Spain, judgment of 30 July 1998, Reports 1998-V, p. 1925, § 46 (iii); and Khan v. the United Kingdom, no.35394/97, § 26, Association for European Integration and Human Rights and Ekmidzhiev v. Bulgaria, no. 62540/00, §71.

- Minimalne zaštitne mjere za vršenje diskrecijske odgovornosti javnih vlasti - zakon bi trebao imati detaljna pravila o (i) prirodi kaznenih djela koja mogu dovesti do naloga za presretanje; (ii) definicija kategorija ljudi kojima bi se moglo nadzirati komunikaciju; (iii) ograničenje trajanja takvog praćenja; (iv) postupak koji treba slijediti za ispitivanje, uporabu i pohranu dobivenih podataka; i (v) mjere predostrožnosti koje treba poduzeti prilikom prenošenja podataka drugim stranama; te okolnosti u kojima se dobiveni podaci mogu ili moraju izbrisati ili zapisi uništiti.⁷³
 - Nadzor i pregled od strane nadležnih tijela - Sud zahtijeva postojanje adekvatnih i učinkovitih jamstava protiv zlostavljanja.⁷⁴
84. Sudska praksa o privatnosti na radnom mjestu utvrdila je da su telefonski pozivi zaposlenika u prostorijama poduzeća obuhvaćeni pojmovima privatnog života i prepiske. E-poruke poslane s posla, kao i informacije dobivene praćenjem osobne upotrebe interneta, trebaju biti zaštićene člankom 8. EKLJP-a. U nedostatku upozorenja da će biti podložni praćenju, zaposlenik opravdano očekuje da se poštuje njegova / njegova privatnost s obzirom na telefonske pozive, e-poštu i upotrebu interneta na radnom mjestu.⁷⁵ Korisniku može pomoći zaštita podataka vlasti ili druga nadležna tijela u državama članicama.
85. Tijela za zaštitu podataka, koja postoje u velikoj većini država članica, igraju važnu ulogu u istrazi, intervenciji, podizanju svijesti ili na drugi način otklanjanju miješanja u obradu osobnih podataka. To je bez obzira na primarnu ulogu države da osigura zaštitu osobnih podataka u širem opsegu njihove obveze zaštite prava na privatni i obiteljski život.

Obrazovanje i opismenjanje

86. Pravo na obrazovanje sadržano je u članku 2. Protokola 1. uz EKLJP. Preporuka CM / Rec (2007) 16 Odbora ministara državama članicama o mjerama za promicanje vrijednosti javnih usluga Interneta potiče stvaranje i obradu obrazovnih, kulturnih i znanstvenih sadržaja u digitalnom obliku i pristup njima. osigurati da se sve kulture mogu izraziti i imati pristup Internetu na svim jezicima, uključujući i autohtone.⁷⁶ Korisnici Interneta trebali bi imati mogućnost slobodnog pristupa javno financiranim istraživanjima i kulturnim djelima na Internetu. ⁷⁷ Pristup materijalima digitalne baštine, koji su u javnoj domeni, također bi trebao biti slobodno dostupan u razumnim ograničenjima. Uvjeti za pristup znanju dopušteni su u određenim slučajevima kako bi se nositeljima prava nagrađivali za njihov rad, u granicama dopuštenih izuzetaka od zaštite intelektualnog vlasništva.
87. Korisnici Interneta trebali bi imati sposobnost stjecanja osnovnih informacija, obrazovanja, znanja i vještina kako bi ostvarili svoja ljudska prava i temeljne slobode na Internetu. To je u skladu sa standardima Odbora ministara Vijeća Europe koji promiču računalnu pismenost kao temeljni preduvjet za pristup informacijama, ostvarivanje kulturnih prava i pravo na obrazovanje putem ICT-a.⁷⁸
88. Programi i inicijative za internetsku pismenost omogućuju korisnicima Interneta da kritički analiziraju točnost i pouzdanost internetskih sadržaja. Odbor ministara preporučio je državama članicama Vijeća Europe da olakšaju pristup ICT uređajima i promiču obrazovanje kako bi se svim osobama, posebno djeci, omogućilo stjecanje vještina potrebnih za rad s širokim spektrom ICT-a i kritička procjena kvalitete informacija, posebno ono što bi moglo biti štetno za njih.⁷⁹

⁷³ See *Kruslin v France*, no. 11801/85 § 33; *Huvig v. France*, no 11105/84 § 32; *Amann v. Switzerland*, no27798/95 § 56; *Weber and Saravia v. Germany*, no 54934/00 § 93; *Association for European Integration and Human Rights and Ekimdzhiev v. Bulgaria*, no. 62540/00 § 76.

⁷⁴ *Ibid.*, no. 62540/00) § 77.

⁷⁵ *Copland v. UK*, no 62617/00, §41, 42.

⁷⁶ See also note 8 above, CM/Rec(2007)16 Section IV.

⁷⁷ *Ibid.*

⁷⁸ Committee of Ministers Declaration on human rights and the rule of law in the Information Society, CM(2005)56 final 13 May 2005.

⁷⁹ *Ibid.*

Djeca i mladi

89. Djeca i mlade osobe imaju pravo izraziti svoje stavove, sudjelovati u društvu kao i u odlukama koje se na njih odnose putem Interneta i drugih ICT-a. Ovo se temelji na standardima Komiteta ministara koji kažu da bi sva djeca i mladi mladi od 18 godina trebali imati pravo, sredstva, prostor, priliku i, po potrebi, podršku da slobodno mogu izraziti svoje stavove da budu saslušani i pridonijeti donošenju odluka o pitanjima koja ih pogađaju, pri čemu se njihovim stavovima pridaje odgovarajuća težina u skladu s njihovom dobi, zrelošću i razumijevanjem. Pravo djeteta i mladih na sudjelovanje odnosi se u potpunosti na internetska okruženja bez ikakve diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što su rasa, etnička pripadnost, boja kože, spol, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovina, invaliditet, rođenje, seksualna orijentacija ili drugi status.⁸⁰
90. Djeci i mladima treba pružiti informacije koje odgovaraju njihovoj dobi i okolnostima, uključujući putem društvenih mreža i drugih medija, o mogućnostima koje im stoje na raspolaganju za ostvarivanje svojih prava. Trebali bi biti u potpunosti informirani o opsegu svog sudjelovanja, uključujući ograničenja njihovog sudjelovanja, očekivanim i stvarnim ishodima njihovog sudjelovanja i kako su u konačnici uzeti u obzir njihovi stavovi.⁸¹ Tamo gdje smatraju da im je povrijeđeno pravo na sudjelovanje, treba im pružiti učinkovita pravna sredstva i pravni lijekovi, poput načina podnošenja pritužbi prilagođenih djeci i sudskih i upravnih postupaka, uključujući pomoć i podršku u njihovom korištenju.⁸²
91. Djeca i mladi korisnici trebali bi moći koristiti Internet sigurno i uz dužno poštovanje njihove privatnosti. Trebali bi dobiti obuku i informacije od učitelja, odgajatelja i roditelja. Pod njihovom informatičkom pismenošću podrazumijeva se kompetentna uporaba alata koji pružaju pristup informacijama, razvoj kritičke analize sadržaja i prisvajanje komunikacijskih vještina za poticanje građanstva i kreativnosti, kao i inicijative za osposobljavanje djece i njihovih odgojitelja. pozitivno i odgovorno koristiti Internet i informacijske i komunikacijske tehnologije.⁸³
92. Dječje pravo na privatni život predmet je ispitivanja u predmetima pred Sudom. Fizička i moralna dobrobit djece bitni su aspekti njihova prava na privatni život. Države članice imaju pozitivne obveze osigurati djelotvorno poštivanje ovog prava.⁸⁴ Sud smatra da učinkovito odvracanje od teških djela gdje su u pitanju temeljne vrijednosti i bitni aspekti privatnog života zahtijeva učinkovite kaznene odredbe i istrage.⁸⁵
93. Važno je razumjeti da sadržaj koji djeca i mladi stvaraju na Internetu ili se njime koriste ili sadržaj koji drugi stvaraju u vezi s njima (npr. Slike, videozapisi, tekst ili drugi sadržaj) ili tragove tog sadržaja (zapisnici, zapisi i obrada) može trajati ili biti trajno dostupna. To može dovesti u pitanje njihovo dostojanstvo, sigurnost i privatnost ili ih na drugi način učiniti ranjivima sada ili u kasnijoj fazi života. Oni sami, kao i njihovi roditelji, skrbnici, učitelji i njegovatelji, trebali bi biti ovlašteni razumjeti i nositi se s ovom stvarnošću, kao i zaštititi svoju privatnost na mreži. U tu svrhu važno je pružiti praktične savjete o tome kako izbrisati osobne podatke. Odbor ministara Vijeća Europe dao je smjernice svojim državama članicama, navodeći da, osim u kontekstu provođenja zakona, ne bi trebalo postojati trajni ili trajno dostupni podaci o sadržaju koji su djeca stvorila na Internetu i koji dovodi u pitanje njihovo dostojanstvo, sigurnost i privatnost ili ih na drugi način čini ranjivima sada ili u kasnijoj fazi života.⁸⁶ Stoga su države članice pozvane, prema potrebi, zajedno s drugim relevantnim dionicima da istraže izvedivost uklanjanja ili brisanja takvog sadržaja, uključujući i

⁸⁰ Recommendation CM/Rec(2012)2 of the Committee of Ministers to member States on the participation of children and young people under the age of 18.

⁸¹ Ibid.

⁸² See Recommendation CM Rec(2011)12 of the Committee of Ministers to member States on children's rights and social services friendly to children and families, Council of Europe Guidelines on Child-Friendly Justice.

⁸³ Recommendation Rec(2006)12 of the Committee of Ministers on empowering children in the new information and communications environment.

⁸⁴ K.U. v. Finland - 2872/02 § 40, 41.

⁸⁵ X and Y v. the Netherlands, §§ 23-24 and 27; August v. the United Kingdom no. 36505/02; and M.C. v. Bulgaria, no. 39272/98, § 150. K.U. v. Finland, no 2872/02 § 46.

⁸⁶ Declaration of the Committee of Ministers on protecting the dignity, security and privacy of children on the Internet.

njegove tragove (zapisnike, zapise i obradu), u razumno kratkom roku.⁸⁷ stavak 3., međutim, ne odnosi se na sadržaje koji se tiču djece ili mladih koje su stvorili tisak ili izdavači. Prva rečenica u ovoj odredbi Vodiča navodi da se bavi situacijama koje se odnose na sadržaj koji su o njima stvorila djeca ili mladi ili drugi korisnici Interneta.

94. Što se tiče štetnog sadržaja i ponašanja na mreži, djeca imaju pravo na posebnu njegu i pomoć koja odgovara njihovoj dobi i okolnostima, posebno s obzirom na rizik od štete koja može nastati internetskom pornografijom, ponižavajućim i stereotipnim prikazom žena, prikazivanje i veličanje nasilja i samoozljeđivanja, posebno samoubojstva, ponižavajućih, diskriminirajućih ili rasističkih izraza ili isprika za takvo ponašanje, traženje u svrhu seksualnog zlostavljanja, vrbovanje djece žrtava trgovine ljudima, maltretiranja, uhođenja i drugih oblici uznemiravanja koji mogu negativno utjecati na tjelesnu, emocionalnu i psihološku dobrobit djece.⁸⁸ Djecu i mlade korisnike Interneta stoga treba informirati na način koji je prilagođen njihovoj dobi i svim drugim posebnim okolnostima. vrste sadržaja i ponašanje koje su ilegalne.
95. Djeca i mladi trebali bi također biti u mogućnosti prijavljivati sadržaj i ponašanje koji predstavljaju rizik za štetu te primati savjete i podršku, uzimajući u obzir njihovu povjerljivost i anonimnost. To je osobito važno u kontekstu društvenih mreža. Odbor ministara preporučio je svojim državama članicama da poduzmu mjere u tom pogledu,⁸⁹ posebno za zaštitu djece i mladih od štetnih sadržaja tako što će:
- pružanje jasnih informacija o vrstama sadržaja ili razmjeni sadržaja ili ponašanju koje su možda suprotne važećim zakonskim odredbama;
 - razvijanje uredničkih politika tako da se relevantni sadržaj ili ponašanje mogu definirati kao „neprikladni“ u uvjetima i odredbama korištenja usluge društvene mreže, istovremeno osiguravajući da ovaj pristup ne ograničava pravo na slobodu izražavanja i informacija;
 - postavljanje lako dostupnih mehanizama za prijavu neprimjerenog ili očito nezakonitog sadržaja ili ponašanja objavljenih na društvenim mrežama;
 - pružanje dužne pažnje na pritužbe na internetsko maltretiranje i internetsko dotjerivanje.⁹⁰
96. Djeca i mladi korisnici također bi trebali biti informirani o rizicima ometanja njihove fizičke i moralne dobrobiti, uključujući seksualno iskorištavanje i zlostavljanje u internetskim okruženjima koja zahtijevaju posebnu zaštitu. Na to se odnosi Konvencija Lanzarotea Vijeća Europe i relevantna sudska praksa Suda koja priznaje da države imaju pozitivne obveze osigurati zaštitu djece na mreži.⁹¹
97. Prema Lanzarote konvenciji, djecu treba zaštititi od vrbovanja, provociranja ili prisiljavanja na sudjelovanje u pornografskim predstavama koje su dostupne ili dostupne na Internetu (na primjer putem web kamera, u chat sobama ili internetskim igrama).⁹² Oni također moraju biti zaštićeni od nagovaranja korištenjem Interneta ili drugih IKT-a u svrhu bavljenja seksualnim aktivnostima s djetetom (dotjerivanje) koje, prema relevantnim odredbama nacionalnog zakona, nije navršilo zakonsku dob za seksualne aktivnosti i u svrhu proizvodnje dječje pornografije.⁹³

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Recommendation CM/Rec(2009)5 of the Committee of Ministers to member States on measures to protect children against harmful content and behaviour and to promote their active participation in the new information and communications environment.

⁸⁹ See CM/Rec(2012)4, Appendix, II, §10.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ K.U. v. Finland no. 2872/02.

⁹² Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse CETS No.: 201, Article. 2; Article 21, see also Explanatory Report on these articles.

⁹³ Ibid. Article 23.

98. Djecu treba poticati da sudjeluju u razvoju i provedbi državnih politika, programa ili drugih inicijativa koje se tiču borbe protiv seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja djece u internetskim sredinama.⁹⁴ Treba im osigurati djeci prilagođena i dostupna sredstva izvještavanja navodno seksualno zlostavljanje i iskorištavanje na Internetu i podnošenje žalbi putem informativnih usluga poput telefonskih i internetskih linija za pomoć. Treba im pružiti savjete i podršku u korištenju ovih usluga, uzimajući u obzir njihovu povjerljivost i anonimnost.⁹⁵

Učinkoviti pravni lijekovi

99. Pravo na učinkovit pravni lijek sadržano je u članku 13. EKLJP-a. Svatko čija su prava i slobode ograničeni ili kršeni na Internetu ima pravo na učinkovit pravni lijek.
100. Članak 13. EKLJP-a jamči dostupnost pravnog lijeka na nacionalnoj razini za provođenje suštine prava i sloboda EKLJP-a u bilo kojem obliku za koji se može osigurati da je u domaćem pravnom poretku. Potrebno je osigurati domaći pravni lijek koji će se baviti suštinom žalbe prema EKLJP-u i odobriti odgovarajuće olakšanje.⁹⁶ Države imaju pozitivnu obvezu provesti istragu navoda o kršenju ljudskih prava koja je marljiva, temeljita i učinkovita. Postupci koji se slijede moraju omogućiti nadležnom tijelu da odluči o osnovanosti prigovora na kršenje Konvencije i da sankcionira svako utvrđeno kršenje, ali i jamči izvršenje donesenih odluka.⁹⁷
101. Trebalo bi postojati nacionalno tijelo zaduženo za odlučivanje o navodima o povredama prava zajamčenih u EKLJP-u.⁹⁸ Mora postojati određena pravna putnica kojom se pojedinac može žaliti na nerazumnu duljinu postupka prilikom utvrđivanja njegove / njezine odluke. prava.⁹⁹ Vlast ne mora nužno biti sudska vlast ako predstavlja jamstva neovisnosti i nepristranosti. Međutim, njegove ovlasti i proceduralna jamstva trebaju omogućiti utvrđivanje je li određeni pravni lijek učinkovit.¹⁰⁰
102. Postupak koji slijedi nadležno nacionalno tijelo trebao bi omogućiti učinkovitu istragu kršenja. Trebao bi omogućiti nadležnom tijelu da odluči o osnovanosti žalbe na povredu prava iz EKLJP-a, ¹⁰¹ da sankcionira svaku povredu i osigura žrtvi da će se donesena odluka izvršiti.¹⁰² Lijek mora biti učinkovit u praksi i zakonu a ne uvjetovana sigurnošću povoljnog ishoda za podnositelja žalbe.¹⁰³ Iako niži jedno pojedinačno pravno sredstvo ne može u potpunosti zadovoljiti zahtjeve članka 13., sveukupni pravni lijekovi mogu to učiniti.¹⁰⁴
103. Učinkoviti pravni lijekovi trebali bi biti dostupni, poznati, dostupni, pristupačni i sposobni pružiti odgovarajuće pravno sredstvo. Učinkoviti pravni lijekovi također se mogu dobiti izravno od davatelja internetskih usluga (iako možda neće uživati dovoljnu neovisnost kako bi bili kompatibilni s člankom 13. EKLJP-a), javnih tijela i / ili drugih nacionalnih institucija za ljudska prava. Mogućnosti pravnog lijeka uključuju upit, objašnjenje davatelja usluga ili mrežnog davatelja, mogućnost odgovora na izjavu koja se smatra na primjer klevetničkom ili uvredljivom, vraćanje korisničkog sadržaja koji je uklonio pružatelj internetskih usluga i ponovno spajanje na Internet kada su korisnici interneta isključeni i s tim povezana naknada.

⁹⁴ Ibid. Article 9/1.

⁹⁵ Ibid. Article 13. See also Recommendation CM/Rec(2011)12 of the Committee of Ministers to member States on children's rights and social services friendly to children and families, Council of Europe Guidelines on Child-Friendly Justice.

⁹⁶ Kaya v. Turkey, no. 22729/93, §106.

⁹⁷ Smith and Grady v. UK, no 33985/96 33986/96.

⁹⁸ Silver and Others v. UK, no. 5947/72; 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75 §113; Kaya v. Turkey, no. 22729/93, §106.

⁹⁹ Kudla v. Poland, no. 30210/96, §157.

¹⁰⁰ Silver and Others v. UK, no. 5947/72; 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75 §113; Kaya v. Turkey, no. 22729/93, §106.

¹⁰¹ Smith and Grady v. UK, no 33985/96 33986/96, § 138.

¹⁰² Iatridis v. Greece, no. 31107/96, § 60.

¹⁰³ Kudla v. Poland, no. 30210/96, §158.

¹⁰⁴ Silver and others v. UK, no.5947/72; 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75 §113; Kudla v. Poland, no. 30210/96 §157.

104. Države, kao dio njihovih pozitivnih obveza da zaštite pojedince od kršenja ljudskih prava od strane privatnih tvrtki, trebaju poduzeti odgovarajuće korake kako bi osigurali da kad se takva kršenja dogode, pogođeni imaju pristup pravosuđnim i nesudskim mehanizmima.¹⁰⁵ Vodeća načela Ujedinjenih naroda o poslovanju i ljudskim pravima preciziraju da bi poduzeća trebala uspostaviti mehanizme za žalbe koji su dostupni, predvidljiv (pružanje jasnog i poznatog postupka s naznakom vremenskih okvira za svaku fazu procesa, jasnoću vrsta procesa i dostupnih ishoda i sredstava za praćenje njihove provedbe) nepristran (pristup izvorima informacija, savjetima i ekspertizi), transparentan i sposoban ponuditi pravne lijekove koji su u potpunosti u skladu s međunarodnim standardima ljudskih prava izravno pojedincima.¹⁰⁶
105. Korisnicima Interneta treba ponuditi jasne i transparentne informacije u pogledu sredstava koja im stoje na raspolaganju. Te se informacije mogu uključiti u smislu upotrebe i / ili usluge ili u druge smjernice i politike davatelja internetskih usluga / mrežnih usluga. Korisnicima interneta treba pružiti praktične i pristupačne alate za kontaktiranje internetskih usluga / mrežnih pružatelja usluga kako bi izvijestili o svojim problemima. Morali bi biti u mogućnosti zatražiti informacije i tražiti sanaciju. Neki primjeri pravnih lijekova koji mogu biti dostupni korisnicima Interneta su linije za pomoć ili vruće linije koje vode pružatelji internetskih usluga ili udruge za zaštitu potrošača kojima se korisnici Interneta mogu obratiti u slučaju kršenja njihovih prava ili ljudskih prava drugih. Smjernice trebaju pružiti javna tijela i / ili druge nacionalne institucije za ljudska prava (ombudsmani), tijela za zaštitu podataka, regulatori za elektroničke komunikacije, uredi za savjete građana, udruge za ljudska prava ili digitalna prava ili potrošačke organizacije.
106. Korisnike interneta treba zaštititi od cyber kriminala. Države potpisnice Budimpeštanske konvencije preuzele su obveze zaštite građana od kriminalnih radnji i kaznenih djela na Internetu. Korisnici Interneta razumno očekuju da će biti zaštićeni od kriminalnih radnji ili kaznenih djela počinjenih na Internetu ili korištenjem Interneta.
107. Fokus je na kaznenim djelima protiv povjerljivosti i integriteta računalnih podataka i sustava te na računalnim kaznenim djelima. Kaznena djela povezana sa sadržajem (dječja pornografija, kršenje autorskih prava) ovdje nisu obuhvaćena, jer se smatra da se o njima govori u dijelovima Vodiča koji se odnose na prava djeteta. Smatra se da zaštita nositelja prava implicira interese ove određene skupine, a ne interese korisnika Interneta. Također, presretanje i nadzor komunikacija obrađeni su u odjeljku o privatnosti i zaštiti podataka.
108. Korisnici Interneta imaju legitimni interes da neometano i nesmetano upravljaju, upravljaju i kontroliraju svoje računalne sustave. Trebali bi biti zaštićeni od ilegalnog pristupa cjelini ili dijelovima računalnih sustava koje koriste, uključujući hardver, komponente, pohranjene podatke instaliranog sustava, direktorije, promet i podatke povezane sa sadržajem. To također uključuje zaštitu od neovlaštenog prodora u računalne sustave i podatke (hakiranje, probijanje ili drugi oblici računalnog prijestupa) što može dovesti do zapreka za korisnike Interneta sustava i podataka kao što je pristup povjerljivim podacima (lozinke, informacije i tajne itd.).¹⁰⁷
109. Korisnici Interneta također bi trebali biti zaštićeni od smetnji računalnih podataka, kao što je zlonamjerni kod (na primjer virusi i trojanski konji).¹⁰⁸ Oni bi također trebali biti zaštićeni od ometanja rada računalnih ili telekomunikacijskih sustava unosom, prijenosom, oštećivanjem brisanja, izmjena ili suzbijanje računalnih podataka¹⁰⁹, na primjer programi koji generiraju napade uskraćivanja usluge, zlonamjerni kodovi poput virusa koji sprečavaju ili bitno usporavaju rad sustava ili programi koji primatelju šalju velike količine elektroničke pošte kako bi blokirali komunikacijske funkcije sustava (neželjena pošta). To može biti administrativno ili kazneno djelo, ovisno o domaćem zakonodavstvu.

¹⁰⁵ The issue of corporate social responsibility and States positive obligations to protect human rights are explained in paragraphs 19 and 28 of the Explanatory Memorandum.

¹⁰⁶ See Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy" Framework (A/HRC/17/31) endorsed by the Human Rights Council by Resolution Human rights and transnational corporations and other business enterprises A/HRC/RES/17/4, chapter III, principles 28-31.

¹⁰⁷ Budapest Convention on Cybercrime, Article 2, Explanatory Report, §. 44-50.

¹⁰⁸ Ibid. Article 4, Explanatory Report §. 60-61.

¹⁰⁹ Ibid. Article 5, Explanatory Report § 65-69.

110. Korisnici Interneta trebali bi biti zaštićeni od krivotvorenja računala koje uključuje neovlašteno stvaranje ili izmjenu podataka tako da tijekom pravnog prometa steknu drugačiju dokaznu vrijednost koja se oslanja na autentičnost podataka sadržanih u podacima.¹¹⁰
111. Korisnici Interneta imaju legitimni interes u zaštiti imovine koja je zastupljena ili se njome upravlja u računalnim sustavima (elektronički fondovi, depozitni novac). Trebali bi biti zaštićeni od manipulacija računalnim prijevarama koje dovode do izravnog ekonomskog ili posjedničkog gubitka imovine korisnika interneta (novca, materijalne i nematerijalne imovine s ekonomskom vrijednošću), poput prijevare s kreditnim karticama.¹¹¹
112. Svaka sigurnosna mjera čiji je cilj osigurati zaštitu korisnika Interneta od cyber kriminala mora biti u potpunosti u skladu sa standardima EKLJP-a, posebno s pravom na privatni i obiteljski život te s pravom na slobodu izražavanja.¹¹²
113. Korisnici interneta imaju pravo na pravično suđenje, što je sadržano u članku 6. EKLJP-a. To se odnosi na utvrđivanje građanskih prava i obveza ili kaznene prijave u vezi s aktivnostima korisnika Interneta. To se posebno odnosi na ključna načela koja je Sud izrekao, naime pravo na poštenu i javnu raspravu u razumnom roku od strane neovisnog i nepristranog suda; pravo na pokretanje postupka pred sudovima, na konačnu odluku o sporu, na obrazloženu presudu i na izvršenje presude; pravo na kontradiktornost i jednakost strana i drugo.
114. Sud, iako nije u slučajevima povezanim s Internetom, uspostavio je opća načela u pogledu kvalitete provođenja pravde (neovisnost, nepristranost, nadležnost suda), zaštite prava stranaka (poštena rasprava, jednakost oružje i javna rasprava) kao i s obzirom na učinkovitost pravosuđa (razumno vrijeme).
115. Korisnik interneta ima pravo podnijeti pojedinačnu prijavu Sudu nakon što iscrpi sva domaća pravna sredstva koja su dostupna i na snazi, u roku od šest mjeseci¹¹³ od datuma donošenja konačne odluke.

¹¹⁰Ibid. Article 7, Explanatory Report § 81.

¹¹¹Ibid. Article 8, Explanatory Report § 86-88.

¹¹²Ibid. Article 15.

¹¹³This deadline will be four months once Protocol No. 15 to the ECHR has entered into force.

www.coe.int

Vijeće Europe vodeća je organizacija za zaštitu ljudskih prava na kontinentu. Obuhvaća 47 država članica, od kojih 27 članice su Europske unije. Sve države članice Vijeća Europe potpisale su Europsku konvenciju o ljudskim pravima, ugovor namijenjen zaštititi ljudskih prava, demokracije i vladavine zakona. Europski sud za ljudska prava nadzire provedbu Konvencije u državama članicama.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE